

UNIVERZA V LJUBLJANI
PEDAGOŠKA FAKULTETA

MARUŠA PINTAČ

SPOZNAVANJE IN SPREJEMANJE DRUGAČNOSTI V VRTCU Z LUTKO

DIPLOMSKO DELO

LJUBLJANA, 2016

UNIVERZA V LJUBLJANI
PEDAGOŠKA FAKULTETA
PREDŠOLSKA VZGOJA

MARUŠA PINTAČ

Mentorica: VIŠ. PRED. DR. HELENA KOROŠEC

SPOZNAVANJE IN SPREJEMANJE DRUGAČNOSTI V VRTCU Z LUTKO

DIPLOMSKO DELO

LJUBLJANA, 2016

ZAHVALA

Zahvaljujem se mentorici viš. pred. dr. Heleni Korošec za usmerjanje s strokovnimi nasveti in spodbudnimi besedami. Pokazala mi je magičnost, ki jo lutke nosijo v sebi, in mi omogočila neverjetno dragoceno izkušnjo, ki me bo spremljala skozi življenje.

Zahvalila bi se tudi doc. dr. Nadici Turnšek, ki si je vzela čas in me pri projektu s strokovno pomočjo usmerila v želeno smer za dosego cilja.

Zahvaljujem se ravnateljici Vrtca Škratek Svit Vodice, Hedviki Rosulnik, ki mi je omogočila izvajanje projekta. Prav tako se iskreno zahvaljujem vzgojiteljici Katarini Zajc in pomočnici vzgojiteljice, Barbari Hlebič, ki sta mi pomagali pri izvajanju dejavnosti in s svojo energijo pripomogli k temu, da je projekt zacvetel. Zahvaljujem se skupini otrok Zmaji in vsem staršem, ki so sodelovali v projektu in mi dovolili uporabiti slikovno gradivo.

Posebna zahvala je namenjena Gašperju Brezariču, ge. Nadi in g. Ivanu Rebolju, ki so mi s tehničnimi rešitvami pomagali pri izdelavi lutke in pripomogli k temu, da je Berni postal ljubljeneц skupine Zmajev.

Zahvaljujem se svojim bližnjim za vse spodbude in razumevanje.

Ob koncu pa bi se zahvalila tudi vsem drugim, ki so mi kakorkoli pomagali pri ustvarjanju projekta, izvajanju dejavnosti in uresničevanju idej tako v času študija kot tudi pri nastajanju diplomskega dela.

POVZETEK

Diplomsko delo obravnava projektno delo z lutko in induktivni pristop učenja pri spoznavanju in sprejemanju drugačnosti v vrtcu. Osrednji del projekta je lutka, papagaj Berni, ki je zaradi svojega videza označen za drugačnega. Namen projekta je, da otroci pomagajo lutki pri reševanju problema, hkrati pa prek kreativne dramske vzgoje in socialnih iger doživijo razlike kot pozitivne izkušnje ter jih ovrednotijo kot prednost in bogastvo.

Teoretični del zajema opredelitev tolerance in oblike nestrpnosti, ki jih mora vzgojitelj poznati in prepoznati pri svojem delu ter vsakodnevnih situacijah v vrtcu. Predstavljena so glavna izhodišča vzgojnih pristopov in metod, na podlagi katerih sem načrtovala dejavnosti projekta. Poudarek je na načelih medkulturne vzgoje, zapisanih v Kurikulumu za vrtce, ter na učenju z raziskovanjem v povezavi z lutkovno vzgojo.

Dejavnosti v empiričnem delu izhajajo iz načel kreativne dramske vzgoje, ki nudijo dobra izhodišča za povezavo izkustvenega učenja otrok na različnih področjih ter posegajo tudi v otrokov socialni in emocionalni razvoj, ki sta pomembna za pozitivno vrednotenje medsebojnih razlik. To pa vodi v razumevanje in sprejemanje drugačnosti. Empirični del vsebuje analize in evalvacije poteka dejavnosti glede na odzive otrok. Opisani projekt predstavi potek vključevanja in seznanjanja otrok z lutko, njihovo pozitivno doživljanje in vrednotenje medsebojnih razlik ter željo, da bi lutki kar najbolje pomagali rešiti problem. Ugotovitve in odzivi otrok potrjujejo, da je projektno delo z lutko ustrezna metoda za spoznavanje in sprejemanje drugačnosti v vrtcu.

KLJUČNE BESEDE: drugačnost, strpnost, kreativna drama, projektno delo, lutka.

SUMMARY

This diploma work consider project work with puppet and inductive approach of learning about diversity in kindergarten. The main part of the project is a puppet named Berni, the parrot. Because of his external appearance Berni is called a different. The main purpose of the project work is encourage child to help's solving the puppet's problem. Through creative drama and social games can children experience diversity as an advantage,

The teoretical part summarises definition of tolerance and intolerance which every kindergarten teacher needs to know and recognize in his/her own work and also in everyday situations in kindergarten. There are presented the main platform and methods of educational approaches on wich i based activity of the project.

The focus are the principles of intercultural education which can be found in kindergarten curriculum and also on inquiry-based learning in conjunction with the puppet education.

The activites for kids in empirical part are based on the principles of creative drama education which can offer a good platform for cross curricular integration and experiential learning. This principles can also reach on the child emotional and social development which are important for positive additude to differences . After that the child can understand and accept diversity. Empirical part contains analyzes and evaluation of the activities based on responses of the children.

KEY WORDS: diversity, tolerance, creative drama, project work, puppet.

KAZALO

I.	UVOD	1
II.	TEORETIČNI DEL.....	2
1.	STRPNOST IN SPOŠTOVANJE DRUGAČNOSTI	2
1.1.	Toleranca, sožitje in drugačnost	2
1.2.	Oblike nestrpnosti	3
1.2.1.	Predsodki, diskriminacija in stereotipi	3
2.	KURIKULUM ZA VRTCE IN MEDKULTURNA VZGOJA	4
2.1.	Načelo enakih možnosti in sprejemanja različnosti med otroki ter načelo multikulturalizma.....	4
2.2.	Vloga vzgojitelja.....	5
2.3.	Medkulturalizem in medkulturna vzgoja.....	6
2.3.1.	Medkulturna vzgoja.....	7
2.3.2.	Medkulturni dialog	7
2.3.3.	Medkulturna vzgoja z lutko.....	8
2.3.4.	Pravljice kot pripomoček za spoznavanje drugačnosti.....	8
2.3.5.	Socialne igre kot pripomoček za program medkulturne vzgoje	9
2.3.6.	Sklopi socialnih iger	10
3.	TEMELJNA IZHODIŠČA KONCEPTA »POUK V DRUŽBI«.....	11
3.1.	Oblike projektnega dela v vrtcu.....	11
3.1.1.	Projektno delo z lutko.....	11
3.1.2.	Projektno učenje kot proces raziskovanja zaprtega tipa.....	12
3.1.3.	Projektno učenje kot proces raziskovanja odprtega tipa	12
4.	LUTKA V VRTCU	13
4.1.	Kaj je lutka.....	13
4.2.	Vzgojitelj in lutka	13

4.3.	Vloga lutke pri otrokovem razvoju	14
4.3.1.	Razvoj domišljije in ustvarjalnosti	14
4.3.2.	Emocionalni razvoj in empatija	15
4.3.3.	Socializacija	16
4.3.4.	Razvoj pozitivne samopodobe	17
4.3.5.	Otrokova igra z lutko	18
4.4.	Kreativna gledališka vzgoja	18
4.4.1.	Drama v vzgoji, kreativna drama in sociodramska igra	19
III.	EMPIRIČNI DEL	21
5.	OPREDELITEV PROBLEMA	21
5.1.	Cilji diplomskega dela	22
5.2.	Raziskovalna vprašanja	22
5.3.	Raziskovalna metoda (vzorec, postopek zbiranja informacij in obdelava podatkov)	22
5.4.	Projektno delo z lutko	23
5.5.	Izdelava lutke, papagaja Bernija	23
6.	UVAJANJE LUTKE V SKUPINO IN UVOD V ZAPRTI TIP RAZISKOVALNEGA UČENJA (»KAJ POMENI DRUGAČNOST«)	25
6.1.	Naziv dejavnosti: Pismo papagaja Bernija	25
6.2.	Naziv dejavnosti: Kaj pomeni biti drugačen (ideje in predlogi otrok)	28
6.3.	Naziv dejavnosti: Berni prvič pride na obisk, 'To sem jaz' (igra predstavljanja)	30
7.	DEJAVNOSTI ZA SPOZNAVANJE SEBE IN DRUGIH	35
7.1.	Naziv dejavnosti: Kako se počutim danes, kaj storim, če sem žalosten, kreativna drama: 'Kako pregnati žalost'	35
7.2.	Naziv dejavnosti: Bernijeva zgodba, senčno gledališče	41
8.	DEJAVNOSTI UČENJA Z RAZISKOVANJEM ODPRTEGA TIPA	45
8.1.	Naziv dejavnosti: Načrtovanje doma za Bernija	45
8.2.	Naziv dejavnosti: Bernijev dom	48

9. DEJAVNOSTI ZA SPOZNAVANJE RAZLIK IN PODOBNOSTI: UVOD V UČENJE STRPNOSTI.....	51
9.1. Naziv dejavnosti: Gledališče predmetov in igra ' <i>Mi vsi različno razmišljamo</i> '.....	51
9.2. Naziv dejavnosti: 'Vlak različnosti', spoznavanje različnosti pokrajin, gibalna dejavnost	55
10. IGRE Z LUTKAMI.....	58
10.1. Uprizoritev zgodbe 'Medved pod rdečim dežnikom'	59
10.2. Uprizoritev zgodbe 'Žalostni zmaj'.....	60
10.3. Uprizoritev zgodbe 'Mavrična ribica'	60
10.4. Senčno gledališče	62
11. NAZIV DEJAVNOSTI: PISMO ZA PAPAGAJE NA MAVRIČNEM OTOKU.....	63
12. BERNIJEV VSAKDAN Z OTROKI	64
12. NAZIV DEJAVNOSTI: BERNI SE POSLOVI	68
13. MISLI OTROK O BERNIJU	69
14. ZAKLJUČEK.....	71
15. LITERATURA IN VIRI	72

KAZALO FOTOGRAFIJ

Fotografija 1: <i>Papagaj Berni</i>	24
Fotografija 2: <i>»Poglej odtis, najbrž je od kakšnega ptiča.«</i>	25
Fotografija 3: <i>»Pismo bomo prilepili na vrata, da nas bo Berni lažje našel.«</i>	26
Fotografija 4: <i>Izdelava plakata</i>	29
Fotografija 5: <i>Drugačni, kaj pomeni biti drugačen?</i>	29
Fotografija 6: <i>Zaboj s knjigami o drugačnih</i>	29
Fotografija 7: <i>Berni je prvič pokukal skoti vrata v skupino Zmajev</i>	30
Fotografija 8: <i>Deklica je Berniju izročila risbo, ki jo je narisala zanj</i>	31
Fotografija 9: <i>Reakcije otrok</i>	31
Fotografija 10: <i>To sem jaz</i>	32
Fotografija 11: <i>Obrisovanje telesa v paru</i>	32
Fotografija 12: <i>Vse to imam rad</i>	32
Fotografija 13: <i>Otroci predstavljajo svoje telesne lutke</i>	32
Fotografija 14: <i>»Počutim se dobro.«</i>	35
Fotografija 15: <i>Deklica med poslušanjem glasbe</i>	36
Fotografija 16: <i>Otroci med spremembo glasbe</i>	36
Fotografija 17: <i>Ples s telesnimi lutkami</i>	36
Fotografija 18: <i>Gusti želi razveseliti Bibi</i>	37
Fotografija 19: <i>Berni si je skupaj z otroki ogledal predstavo</i>	37
Fotografija 20: <i>Mucek je žalosten</i>	38
Fotografija 21: <i>Miška je žalostna, ker ima poškodovan uhelj</i>	38
Fotografija 22: <i>Bibi in Gusti sta vesela, ker se lahko igrata skupaj</i>	38
Fotografija 23: <i>Tudi Bernija zanima, kako se počuti mucek</i>	38
Fotografija 24: <i>Berni v gledališču opazuje lutkovno predstavo, ki jo uprizarjajo otroci</i>	42
Fotografija 25: <i>Otroci se igrajo z lutkami na grafoskopu</i>	42
Fotografija 26: <i>Berni se je obarval</i>	42
Fotografija 27: <i>Bernija lahko opeče sonce, še dobro, da je začelo deževati</i>	42
Fotografija 28: <i>Papagaji so prišli na zabavo k Berniju</i>	43
Fotografija 29: <i>Dve črni papigi sedita v gnezd</i>	43
Fotografija 30: <i>Papige se dogovarjajo, katera bo mižala pri igri skrivalnic</i>	43
Fotografija 31: <i>Načrt za Bernijev dom iz blazin</i>	46
Fotografija 32: <i>Načrt za Bernijev dom v omari z igračami</i>	46

Fotografija 33: <i>Načrt za Bernijev dom iz lesa</i>	46
Fotografija 34: <i>Skupini med izdelovanjem načrta</i>	46
Fotografija 35: <i>Otroci med izdelovanjem bivališča za Bernija</i>	48
Fotografija 36: <i>Otroci so Berniju razkazali njegov dom</i>	49
Fotografija 37: <i>Goba in ključi med reševanjem konflikta</i>	52
Fotografija 38: <i>Lepilni trak in barvni svinčnik se prepirata, kdo je pomembnejši</i>	52
Fotografija 39: <i>Kalkulator in sončna očala poslušata drug drugega</i>	52
Fotografija 40: <i>Mi vsi različno razmišljamo</i>	53
Fotografija 41: <i>Berni poslušaj, kaj misli deček</i>	53
Fotografija 42: <i>Delo v skupini, primerjava tipičnih bivališč</i>	56
Fotografija 43: <i>Delo v skupini, sestavljanje</i>	56
Fotografija 44: <i>Končne ugotovitve in spoznanja</i>	56
Fotografija 45: <i>Otroci si izbirajo lutke</i>	58
Fotografija 46: <i>»Medved, ali grem lahko pod tvoj dežnik?«</i>	59
Fotografija 47: <i>Živali pomagajo zmaju iskati mamico</i>	60
Fotografija 48: <i>Pajek ni več žalosten</i>	60
Fotografija 49: <i>Tudi Berni pomaga pri izdelavi lutk</i>	61
Fotografija 50: <i>Izdelava lutk iz ščipalk</i>	61
Fotografija 51: <i>Uprizoritev zgodbe o Mavrični ribici</i>	61
Fotografija 52: <i>Ugani, čigave so dlani</i>	62
Fotografija 53: <i>Dinozaver je odšel na mavrični otok</i>	62
Fotografija 54: <i>Otroci pišejo in rišejo pismo za papagaje na mavričnem otoku</i>	63
Fotografija 55: <i>Pismo je pripravljeno</i>	64
Fotografija 56: <i>Berni se zjutraj vedno počee in si umije kljun</i>	65
Fotografija 57: <i>»Berni, pogledaj mojo knjigo o papigah.«</i>	65
Fotografija 58: <i>»Nič hudega, če si drugačne barve, lep si!«</i>	66
Fotografija 59: <i>Berni se igra skrivalnice</i>	66
Fotografija 60: <i>Berni pomaga pri listanju knjige</i>	66
Fotografija 61: <i>Knjiga o papigah je nadvse poučna in zanimiva</i>	67
Fotografija 62: <i>Ples z Bernijem za slovo</i>	68
Fotografija 63: <i>Otroci se poslavljajo od Bernija</i>	68
Fotografija 64: <i>Berni</i>	69
Fotografija 65: <i>»Jaz, ko pomagam Berniju, da si brusi kljun.«</i>	69
Fotografija 66: <i>»Berni, pogršal te bom!«</i>	70

KAZALO TABEL

Tabela 1: <i>Sklopi socialnih iger</i>	10
--	----

KAZALO PRILOG

Priloga 1: <i>Bernijeva zgodba</i>	77
Priloga 2: <i>Pismo za otroke</i>	80

I. UVOD

Predsodke, to dobro vemo, je najtežje izbrisati iz src, ki nikdar niso bila oplemenitena z izobrazbo; tam rastejo čvrsto kot plevel med skalami (Charlotte Bronte).

Družba je že od nekdaj precej nestrpna do drugačnosti. V antiki na primer so z besedo »barbar« označevali vse tujce in na njih gledali kot na necivilizirane, umazane, neizobražene ljudi. Če so v preteklosti v družbi prevladovali odkriti, neposredni predsodki (fizično nasilje), pa M. Ule (2005) opozarja na sodobne, t. i. moderne, posredne predsodke, ki so prikriti, a nič manj nevarni, saj se hitro širijo med ljudmi. Predsodki pa vodijo v nestrpnost.

Brander idr. (2006) navajajo, da so predsodki pridobljeni s procesom socializacije. Če torej pomislim, da se v vrtcu odvija proces primarne socializacije, ugotavljam, kako pomembno je, da vzgojitelj otrokom nudi pozitivne izkušnje za doživljanje razlik in drugačnosti. Začela sem razmišljati in iskati primerno metodo, s katero bi lahko uresničila omenjeni cilj.

Tako sem odkrila lutke, ki jih H. Korošec (2015) poimenuje »magična bitja«, ki zmorejo vse (s človekovo voljo in domišljijo). Imajo energijo, poslušajo, pripovedujejo in se znajo igrati. Znajo reševati konflikte, so čustvene in so prijateljice.

Diplomsko delo temelji na projektnem delu z lutko in učenju z raziskovanjem. V času študija sem spoznala, kako pomembno je, da so otroci aktivno vključeni v proces spoznavanja novega in da sami iščejo informacije, posredujejo ideje, predloge. V dejavnosti sem skušala vključiti veliko sodelovanja otrok, ki pa dragocenih izkušenj ne ponuja samo njim, temveč tudi vzgojiteljem in jim nudi dobra izhodišča za nadaljnje delo z otroki.

II. TEORETIČNI DEL

1. STRPNOST IN SPOŠTOVANJE DRUGAČNOSTI

1.1. Toleranca, sožitje in drugačnost

»Toleranca/Strpnost je zmožnost življenja z nekom kljub medsebojnim razlikam, z ustrezno mero potrpežljivosti. Strpnost spremlja vsaj malo nelagodja, ki pa ga posameznik premaguje s svojo etično zrelostjo. Je kulturni inštrument, s katerim usklajujemo množične različnosti« (Šav, 2006, str. 107).

Leskošek 2005 (str. 9) opredeli strpnost kot »harmonijo različnosti, ki temelji na zavedanju človekovih pravic in svoboščin ne le zase, temveč tudi za druge«.

Sožitje pomeni, da si z nekom delimo vrednote, hkrati pa dopuščamo njegovo drugačnost in njegove specifične vrednote. Razlike, ki se porajajo, posameznik sprejme kot bogastvo in izziv. Strpnost se začne spreminjati v sožitje, ko pride do poglobitve v drugačnost drugega, posameznika ali naroda, kar povzroči ozaveščanje o tem, zakaj je tak, kot je. Rečemo lahko, da tisti, ki razume drugega, tega enostavno ne more sovražiti, ni pa nujno, da se z njegovimi (negativnimi) dejanji strinja.

Zavedati se moramo, da pri sožitju ne gre zgolj za negovanje nekonfliktnosti, temveč tudi za osebno odprtost in vedenje, da ti je lahko drugi priložnost za osebno rast (Šav, 2006).

Oprelitev sožitja lahko povežemo z etničnim izhodiščem doživljanja drugih kot drugačnih. Milan (2006) opozori, da v vsakdanjem življenju pogosto prevladuje ego princip (samotarski posameznik, ki ni sposoben sprejeti drugega kot drugačnega). Vloga izobraževalne ustanove, ki je jedro primarne socializacije, je torej izjemno pomembna tudi pri razvijanju empatije in poslušanja za ustvarjanje sožitja najprej v skupini otrok in posledično v širši družbi.

Kroflič (2006) opiše temeljni pogled na drugačnost, ki se sooča z nelagodjem, izhajajočim iz idej civilizacije o kultiviranem posamezniku, in izključuje vsakega, ki ni dovolj »udomačen« oz. socializiran.

1.2. Oblike nestrpnosti

Z nestrpnostjo označujemo prepričanja, dejanja in vedenja posameznika ali skupine, ki izražajo ideje o podreditvi drugih ali pa je njihov cilj usmerjen v preprečitev enakopravnega in polnopravnega položaja v družbi.

Zajema nespoštovanje prepričanj in življenjskih praks ljudi, ki so zaradi svojih prepričanj (npr. religioznih), spolne usmerjenosti ali zaradi zunanjšega videza (telesnih značilnosti, načina oblačenja ipd.) obravnavani drugače. Najnevarnejša oblika nestrpnosti je proces preprečevanje mešanja kultur v imenu nekakšne enotne nacionalne identitete (Leskošek, 2005).

Šav (2006) pravi, da je vzrok nestrpnosti kulturna neprilagojenost posameznika/skupine v sodobni, kompleksni družbi.

1.2.1. Predsodki, diskriminacija in stereotipi

Predsodek je sodba, ki jo izoblikujemo in izrekamo o posamezniku ali narodu, ne da bi ga resnično poznali. Pridobljeni so s procesom socializacije. Predsodki so lahko negativni ali pozitivni (Brander idr., 2006).

V sodobnih družbah tradicionalne predsodke postopoma zamenjujejo tako imenovani moderni predsodki. Zanje je značilno, da jih ljudje izražajo posredno, prikrito in simbolno. V nasprotju s tradicionalnimi predsodki, ki so jih ljudje izražali neposredno, je najpogostejša oblika izražanja modernega predsodka izogibanje stika s člani drugih družbenih skupin. Sovraštvo in odkrito nasilje so tako nadomestili pasivno odklanjanje, cinizem, ignoriranje in distanca (Ule, 2005).

Diskriminacija pomeni izvajanje in izražanje predsodkov v praksi. Posameznik ali skupine so lahko diskriminirani na različne načine: izolacija, življenje v nezdravih razmerah, prepovedan političen glas, nezaposljivost itn. (Brander idr., 2006).

Stereotipi so prepričanja ali razmišljanja, ki izhajajo iz določenih lastnosti, ki jih pripišemo ljudem ter jih na podlagi teh razvrstimo v skupine (Brander idr., 2006). So torej posploševanje delno točnih, a nepreverjenih sodb o človeku/skupini, ki spodbujajo družbene predsodke (Ule, 2004).

2. KURIKULUM ZA VRTCE IN MEDKULTURNA VZGOJA

M. Jevšnik Vah (2010) opozori na pomankanje integracije medkulturnih vsebin v obstoječih kurikulumih in s tem izrazi potrebo po vnašanju konkretnih prvin medkulturnega dialoga kot vzgoje za strpnost v vsakdanje življenje in delo v vrtcu. Strokovnim delavcem ponuja smernice, sestavljene iz petih konceptov (identiteta in pripadanje, podobnost in raznolikost, človekove pravice in dolžnosti, diskriminacija in enakost, konflikt in reševanje konfliktov), ki se med seboj prepletajo. Vzgojitelj jih izvaja prek metode igre, kreativnih dejavnosti, športnih dejavnosti in otroške literature.

Milan 2006 (str. 169) pa izpostavi problem pojmovanja in razumevanja medkulturne vzgoje kot dejavnosti. Trdi, da je bistvo medkulturnosti dialog, sožitje, do katerega lahko pride zgolj, če je posameznik »pri vzgoji v medkulturni perspektivi – in predvsem tudi pri samovzgoji – hkrati subjekt, nastopajoči in akter vzgoje«.

Na to opredelitev pa se lahko opremo tudi takrat, ko želimo razložiti razlike med pojmovanjem medkulturnosti in multikulturnosti. V nadaljevanju bom na kratko razložila bistvene razlike med terminoma, saj se mi je med pisanjem porajalo vprašanje o ustreznosti načela v Kurikulumu za vrtce, ki vsebuje izraz multikulturnost.

V empiričnem delu diplomskega dela sem pri načrtovanju dejavnosti izhajala iz dveh načel Kurikuluma za vrtce ter se oprla na vseh pet konceptov kulturne dinamike, ki so rdeča nit celotnega projekta.

V nadaljevanju bom navedla tudi nekaj splošnih opredelitev in cilje medkulturne vzgoje in medkulturnega dialoga ter predstavila vlogo vzgojitelja pri izvajanju medkulturne vzgoje v vrtcu.

2.1. Načelo enakih možnosti in sprejemanja različnosti med otroki ter načelo multikulturalizma

Načelo omogoča enakovredne pogoje za optimalen razvoj vsakega otroka. Pri uresničevanju načela mora vzgojitelj upoštevati značilnosti starostnega obdobja, individualne razlike v razvoju in učenju. Vzgojitelj je primoran prilagajati izbor vsebin, dejavnosti in materialov, ki

otrokom omogočajo pridobivanje izkušenj in spoznanj o različnosti sveta (Kurikulum za vrtce, 1999).

Turnšek 2006 (str. 297) meni, da upoštevanje razlik med otroki postavlja temelj vzgojitelju za zagotavljanje enakih možnosti in interpretira načelo kot »zagotavljanje optimalnih pogojev za razvoj vseh otrok ob upoštevanju individualnih razlik v razvoju in učenju ter skupinskih razlik«.

M. Batistič Zorec (2009) pa opozori na enega izmed najpomembnejših načel pristopa Reggio Emilia, pri katerem sta v ospredju vzgojiteljevo zavedanje vpliva subjektivnih teorij pri vzgojnem delu in zmožnost kritičnosti do njih. Vzgojitelj je strokovni delavec, ki upošteva pojem množice različnosti otroka in otroštev ter vsakemu otroku dopušča možnost, da se izraža in uveljavi skozi lastni jezik in kulturo. To otrokovo izražanje pa vzgojitelju nudi spoznavanje različnosti.

2.2. Vloga vzgojitelja

T. Devjak idr. (2009) opisujejo značilnosti sodobnega pedagoškega pristopa Reggio Emilia, ki s svojimi značilnostmi ustvarja kompetentnega otroka, vključenega v življenje lokalnega okolja (in širšo družbo). Značilnosti pristopa so pomembne tudi za vlogo vzgojitelja pri udejanjanju prvin medkulturnega dialoga. Izhodišča so torej načelo različnosti otrok, projektno delo, kakovostna komunikacija in pedagogika poslušanja.

Kroflič (2007) ne poudarja samo pomena izgradnje vzgojiteljevih kompetenc, temveč tudi njegovo vračanje k lastnim, subjektivnim teorijam in zavedanju osebne naravnosti v vzgojnem odnosu. Vzgojitelj si mora torej za uspešno prenašanje elementov kulturnega dialoga na otroke sposobnost odprtosti za spoštljive odnose, etnično zavest in vrline (pravičnost, poštenost, strpnost, sočutje ...) zgraditi sam pri sebi.

Podobno meni tudi L. Marjanovič Umek (2001), ki navaja tri vrste sprememb, ki se jih mora zavedati vzgojitelj: osebnostne, institucionalne in družbene. Za osebno spremembo mora strokovni delavec spoštovati drugačnost ter se zavedati svoje kulture in lastne identitete. Sledita prilagoditev prostora in izbira materiala (institucionalna sprememba), hkrati pa tudi vzgojiteljevo zavedanje pomena multikulturne in medkulturne vzgoje.

2.3. Medkulturalizem in medkulturalna vzgoja

Za razumevanje pojma medkulturalna vzgoja je najprej pomembno razumevanje razlik v pojmovanju terminov medkulturalizem in multikulturalizem. Številni avtorji opozarjajo na pomen in uporabo obeh pojmov.

M. Lukšič Hacin (2011) pojem multikulturalizma razvrsti na tri ravni glede na rabo. Poimenuje jih: raven konkretne kulturne družbe (opis, da v državi/družbi obstaja več etničnih in kulturnih skupin; raznolikost se zgolj opisuje, ne spušča pa se v analizo odnosov), raba pojma na politični (vsebine političnih programov in gibanj, ki zagovarjajo spremembe obstoječih odnosov med dominantno večino in manjšinami) ter na teoretični ravni (specifični odnosi med različnimi kulturami/skupnostmi).

Pojem služi zgolj za opis obstoja večkulturne, etnično heterogene realnosti oziroma raznolikosti.

Brander idr. (2006) podobno opisujejo prvine, značilne za medkulturalno družbo; različne kulture, etnične skupine ipd., ki živijo na istem ozemlju, med njimi pa potekata interakcija in izmenjava. Ravno v interakciji se termina razlikujeta med seboj, kajti multikulturalizem ne opredeljuje, da ljudje živijo v medosebnem stiku.

M. Rey (2006, v Brander, idr., 2006) razlaga pomen predpone 'med-' , ki izraža: interakcijo, izmenjavo, podiranje ovir, vzajemnost in solidarnost.

Podobno tudi Milan 2006 (str. 173) medkulturalnost povezuje s filozofijo, ki na življenje, kulturo, osebo ... gleda tako, da je » človeško bitje tisto, ki je med (v), je srečanje (med dvema), je odnos (v odnosu), je dialog (v dialogu)«.

Medkulturalizem torej priznava lastne vrednote in vrednote drugih ter upošteva in sprejema različne načine življenja. Razmere v taki družbi omogočajo, da se odvija proces aktivne strpnosti in ohranjanje enakopravnih odnosov, kjer je vsak posameznik enako pomemben (Brander idr., 2006).

2.3.1. Medkulturna vzgoja

Brander idr. (2006) opredeljujejo medkulturno vzgojo kot proces družbene vzgoje, v katerem se zavedamo lastne kulture in pomena soodvisnosti kultur.

Glavni cilj medkulturne vzgoje je krepitev odnosov med različnimi družbami in različnimi večinskimi ter manjšinskimi kulturnimi skupinami.

Cilji, ki pripomorejo k uresničevanju krepitve odnosov, so še: preseganje negativnih predsodkov in etničnih stereotipov; spodbujanje pozitivnega vrednotenja razlik in raznolikosti; iskanje in poudarjanje podobnosti; razvijanje pozitivnih odnosov in pozitivnega vedenja do ljudi iz drugih družb in kultur.

Proces medkulturne vzgoje pri mladih se odvija v dveh smereh, in sicer kot sposobnost prepoznavanja neenakopravnosti, krivice, predsodkov ... Posreduje pa jim tudi znanje in moč za ukrepanje in ustrezno ravnanje, kadar se bodo z omenjenimi pojavi soočili v vsakdanjem življenju (Brander idr., 2006).

2.3.2. Medkulturni dialog

Medkulturni dialog je aktivna strpnost in pozitiven pristop do razlik z osnovnim ciljem spodbujanja sodelovanja med posamezniki in skupinami, nosilci prvin različnih kultur. Pri tem razlike ne vodijo v izključevanje, ampak v priznavanje in spoštovanje razlik, usmerjene so v mirno reševanje konfliktov (Motik in Veljić, 2007).

Bela knjiga o medkulturnem dialogu (2008) opredeljuje medkulturni dialog kot proces, ki zajema odprto in spoštljivo izmenjavo mnenj med posamezniki in skupinami z različnim etničnim, kulturnim, verskim in jezikovnim ozadjem in dediščino na podlagi medsebojnega razumevanja in spoštovanja. Zahteva svobodo in sposobnost posameznika, da se izrazi, ter tudi pripravljenost in zmožnost poslušati mnenja drugih. Je močen instrument mediacije in pomiritve. Vodilna načela medkulturnega dialoga so: svoboda izbire, svoboda izražanja, enakopravnost, strpnost in medsebojno spoštovanje človeškega dostojanstva.

Za uspešen medkulturni dialog je potrebno, da se drugim dovoli izraziti mnenja, pomembna pa je tudi zmožnost rešiti konflikte na miren način in priznati dobro osnovane argumente drugih.

Vrečar (2011) razloži soodvisnost in vplivanje multikulture družbe na nujnost in potrebo po kulturnih kompetencah, ki so potrebne za razvoj medkulturnega dialoga. Z leti namreč narašča število migracij, razvijajo se turizem in različne tehnologije, ki posledično večajo stik med več kulturami v družbi in lahko ustvarjajo medkulturne konflikte. Če ljudje ne razvijajo ali celo nimajo medkulturnih kompetenc, kakovosten in uspešen medkulturni dialog ni mogoč.

Milan (2006) kot pogoj za medkulturne kompetence v ospredje postavlja sprejemanje. Pravi, da »je umetnost sprejemanja to, da znamo iti človeku naproti, da zaznamo njegovo potrebo« (str. 176–177). Sprejemanje spremljata empatija in aktivno poslušanje.

2.3.3. Medkulturna vzgoja z lutko

Najpogostejši vzroki za socialno izključitev posameznika iz skupine so telesna drugačnost, revščina in narodnostna pripadnost. Nekateri otroci, ki so socialno izključeni, svojo stisko izražajo z agresijo, vedenjskimi motnjami ali pa se zaprejo vase. Vzgojitelj mora pripraviti čas in dejavnosti, ob katerih bodo otroci lahko spoznavali in sprejemali razlike kot prednost in bogastvo. Pridobljene izkušnje so pot do spoštovanja in sprejemanja ljudi ne glede na njihovo drugačnost. Z ustreznim načinom uporabe sta lahko lutka in igra z lutko dobro izhodišče za pridobivanje tovrstnih izkušenj (Korošec, 2002).

Odnos, ki se v skupini vzpostavi prek komunikacije z lutko, v članku opiše D. Gobec 2012 (str. 37), ki pravi, da »prek igre in vživljanja prestopi junak iz domišljije v vsakdanje življenje vrtca, pridruži se otrokom ... Enostavna dvosmerna komunikacija med otroki in vzgojiteljem se začne množiti. Vzgojiteljica, otroci in kasneje starši se navežejo nanj in skrbijo zanj. Lutka jim ljubezen vrača«.

Razloži tudi potek reševanja problema, s katerim se srečajo otroci v želji, da bi pomagali lutki. Tovrstna izkušnja namreč otroku omogoča raziskovanje svojega okolja in uporabo lastnega mišljenja.

2.3.4. Pravljice kot pripomoček za spoznavanje drugačnosti

Nikolajeva (2013) predstavi nov pogled na besedilo in ilustracije slikanic. Temelji namreč na izhodiščih kognitivne psihologije, ki v ospredje postavljajo slikanice kot sredstvo za razvoj

čustvene pismenosti pri otrocih. Pravljljice in slikanice vsebujejo konflikte med osebami zaradi nesporazuma, ki otroka spodbuja k vživljanju v osebe, empatijo.

M. Blažić (2007) v ospredje postavlja pomen otrokovega osebnega doživetja vsebine pravljice, a hkrati seznanjanje z doživljanjem zgodbe drugih otrok in interpretacije vzgojiteljice. Otrok je osredotočen na odnos junak-protijunak ter na dogajanje, akcijo v zgodbi. Vzgojitelj mora izbrati kakovostno literarno delo, ki poleg kakovostne zgodbe vsebuje tudi zemljepisno ustrezne značilnosti obravnavanega besedila (npr. če se zgodba odvija v Afriki, ni ustrezno, da se v knjigi pojavljajo živali in rastline, ki so značilne za drug kontinent). Razumevanje medkulturnega besedila v ožjem smislu pomeni, da otrok zna pripovedovati, obnoviti, razložiti besedilo s svojimi besedami (naštevaje medkulturnih prvin), v širšem smislu pa se otrok seznani z interpretacijami in s pogledi drugih otrok in prepozna čustvene izraze v besedilu.

Vzgojitelj pa naj upošteva otrokovo pravico do svojega mnenja o besedilu, hkrati naj mu omogoči možnost utemeljevanja lastnega mnenja. Besedilo otrokom interpretira tako, da izhaja iz načela o prepovedi diskriminacije na podlagi spola, barve kože, rase ...

2.3.5. Socialne igre kot pripomoček za program medkulturne vzgoje

Socialne igre opredelimo kot metodični pristop, s katerim lahko vplivamo na potek socialnega učenja, pridobivanja socialnih kompetenc in izboljšanje kakovosti medvrstniških odnosov pri predšolskih otrocih. Vzgojitelj jih lahko uporabi tudi za izhodišče pri vzgoji za strpnost (Turnšek, 2004).

N. Turnšek (2004) razlaga dve temeljni prednosti socialnih iger, zaradi katerih se jih vzgojitelji poslužujejo pri svojem delu. Igra je združena s humorjem in pri tem predstavlja privlačnejši način spoznavanja, kar je tudi ključni pomen za uspešno socialno učenje. Druga prednost pa je možnost otrokovega učenja skozi neposredno, lastno izkušnjo.

Vzgojitelj se mora zavedati, da socialne igre pogosto posegajo na občutljiva področja otrokove zasebnosti (govorjenje o sebi, izražanje čustev, osebni stiki, sodelovanje v paru ali skupini). Da bi otrok lahko doživel pozitivno izkušnjo, je potrebno, da vzgojitelj zagotovi demokratično vzdušje, upošteva pravice otrok ter izhaja iz načela zasebnosti in drugačnosti. Pri izvajanju mora otroku ponuditi možnost umika, temeljno pravilo izvajanja socialnih iger je namreč prostovoljnost udeležbe (Turnšek, 2004).

2.3.6. Sklopi socialnih iger

Turnšek (2004) razvrsti socialne igre v pet sklopov glede na njihov cilj in namen. V spodnji tabeli sem prikazala strnjene cilje posameznega sklopa in za vsakega navedla nekaj primerov socialnih iger.

Sklopi socialnih iger celostno zavzamejo kontekst petih konceptov, prek katerih otroci spoznavajo kulturne dinamike.

V empirični del projekta sem vključila nekaj sklopov socialnih iger, ki sem jih strnila v tabelo skupaj s ciljem in konkretnim primerom iger.

Tabela 1: Sklopi socialnih iger

SKLOPI SOCIALNIH IGER	CILJI	PRIMERI IGER
<i>Igre predstavljanja in spoznavanja</i>	- Spodbujanje k razmišljanju o sebi, svojih telesnih in značajskih lastnosti, interesih in posebnostih. - Omogočanje predstavljanja posameznika v skupini na čim več možnih načinov. - Otrok sebe doživi kot edinstveno osebo. - Omogočanje priložnosti za doživljanje uspeha, za dojemanje sebe kot uspešne osebe.	- Ime z gibom - Kaj bi bila, če bi bila? - Novo ime, nov poklic - Sprehod po trgu - To sem jaz
<i>Igre razlik in podobnosti: uvod v učenje strpnosti</i>	- Omogočanje izkušenj, da je otrok prepoznan in prepoznaven v skupini. - Uvod v učenje strpnosti. - Prepoznavanje podobnosti in razlik med otroki. - Pozitivno vrednotenje in doživljanje razlik.	- Kdo se skriva zadaj? - Ali imaš rad prijatelje? - Izgubljeni otrok - Potovanje v deželo - Mi vsi različno razmišljamo
<i>Igre, ki učijo sodelovati</i>	- Spodbuditi boljše razumevanje tekmovalnih in sodelovalnih odnosov in ugotavljati prednosti ter pomanjkljivost obeh odnosov. - Izkušnja s skupinskim delom (omogočanje zadovoljstva) in graditi sposobnosti, ki so ključne za timsko reševanje nalog (dogovor, razdelitev vlog ipd.). - Učenje podrejanja osebnih interesov interesom skupine	- Viseči most - Zum – škrip - Ustvarjajmo skupaj - Tangram
<i>Igre reševanja sporov</i>	- Zagotavljanje možnosti za pogovor z otroki o konfliktnih situacijah. - Spodbujanje za iskanje nenasilnih rešitev.	- Spor ali sporazum- Dve zgodbi. - Daj–dam. - Ena zgodba z dvema koncema

3. TEMELJNA IZHODIŠČA KONCEPTA »POUK V DRUŽBI«

3.1. Oblike projektnega dela v vrtcu

Projektno delo je organizirano tako, da otrokom omogoča poglobljeno in celovito spoznavanje dogodka, pojma ali pojava. Izhaja iz vsakdanjega življenja otrok, jim vzbuja zanimanje in pozornost za raziskovanje. Zagotavlja, da imajo otroci možnost samostojnega odločanja in sodelovanja z vrstniki, v dialogu. Otrok s takšno pridobljeno izkušnjo raziskovanja spozna, da je radovednost zaželena, saj spodbuja notranjo motivacijo za vseživljenjsko učenje (Turnšek idr. 2009).

3.1.1. Projektno delo z lutko

Podobno dosežemo tudi z metodo projektnega dela z lutko, v procesu medpodročnega povezovanja. Gre za metodo dela, ki omogoča čarobno druženje, učenje in raziskovanje med lutko, otroki in vzgojiteljem. Vzgojitelj mora izdelati načrt izdelave in vključitve lutke v skupino ter s tem določiti tudi značaj lutke. Skupina sprejme lutko (junaka) s problemom, ki ga lahko reši le s pomočjo otrok. Otroci tako spoznavajo naravno in družbeno okolje, zbirajo literaturo, informacije ipd., vse za to, da bo prijateljica lutka rešila problem (Korošec, 2006).

D. Gobec (2012) navaja prednosti projektnega dela z lutko pred drugimi pedagoškimi pristopi zaradi dveh dodatnih dimenzij; legitimnosti in enakovrednosti notranjega doživljajskega sveta. Tovrstna metoda je tudi priprava otroka in njegovih (tehničnih, socialnih, kulturnih ...) spretnosti in znanj, pomembnih za prihodnost.

Tako N. Turnšek idr. (2009) kot tudi H. Korošec (2010) pri procesu projektnega dela v ospredje postavljajo pomen dokumentiranja. Pri tem izhajajo iz pedagoškega koncepta Reggio Emilia, ki kot enega ključnih pristopov obravnava projektno delo. N. Turnšek idr. (prav tam) izhajajo iz izhodišča, da je dokumentiranje pravilo v vsakem projektu, saj omogoča bolj poglobljeno znanje, otroci lahko vidijo in ocenijo napredek ter postanejo radovednejši. Dokumentacija pa ima pomembno vlogo tudi za kakovostno delo vzgojitelja, saj mu nudi spremljanje in vpogled v otrokov napredek.

H. Korošec (prav tam) dodaja, da je dokumentacija (snemanje, fotografiranje ter beleženje idej) v lutkovnogledališkem procesu skupaj z interpretacijo ključ za ustvarjalen gledališki projekt, v katerem si pravico in odgovornost za nastajanje delita otrok in vzgojitelj.

3.1.2. Projektno učenje kot proces raziskovanja zaprtega tipa

N. Turnšek idr. (2009) zaprti tip raziskovanja razlaga kot otrokovo reševanje problema, ki ga vzgojitelj opredeli z raziskovalnim vprašanjem. Otroci skušajo zbrati informacije in podatke o določenem problemu, dokumentiranje in analiza informacij pa vodita v rešitev problema.

Projekti raziskovanja zaprtega tipa niso namenjeni zgolj vsebinskemu učenju, temveč tudi procesnemu učenju, ki je usmerjeno v razvoj metakognitivnih spretnosti otroka.

Za kakovostno izpeljavo raziskovanja zaprtega tipa je potrebno poznavanje posameznih korakov: opredelitev problema, otrokovo izražanje domnev, zbiranje informacij, odgovori na zastavljena vprašanja, uporaba spoznanj in veščin.

3.1.3. Projektno učenje kot proces raziskovanja odprtega tipa

Namen procesa odprtega tipa raziskovanja je načrtno vključevanje otrokovih želja, pobud in idej pri soustvarjanju kakovosti življenja v vrtcu. Pri reševanju problemov odprtega tipa otroke spodbujamo k iskanju in preizkušanju različnih (alternativnih) rešitev zastavljenega problema ter k njihovem preizkušanju. Tovrstni projekti so torej sredstvo za spodbujanje demokratične participacije otrok. Pristop vključuje naslednje korake: opredelitev problema, iskanje alternativnih rešitev in predlogov, preizkušanje predlogov in oceno dela (Turnšek idr. 2009).

4. LUTKA V VRTCU

4.1. Kaj je lutka

Strokovnjaki na področju lutkarstva lutko opredeljujejo v povezavi z odnosom med lutko in lutkarjem. Majaron (2000 str. 33) pravi, da »je lutka vsak predmet, ki ga oblikuje človekova volja. Podobno trdi tudi Korošec (2002a), ki dodaja, da naj vzgojitelj verjame v moč lutke. Tako mu bo lutka lahko v pomoč pri vzgojno-izobraževalnem delu in odlično motivacijsko sredstvo. Pravi, da lutka živi samo v rokah animatorja. Oba v ospredje postavljata prenos lutkarjeve energije v predmet oz. lutko.

»Vsaka lutka ima drugačen način gibanja in prepoznaven glas, ki lutki določata značaj« (Majaron, 2000, str. 34).

B. Schell (2012) opredeli lutke kot nezahtevne. Nimajo preteklosti in zgodovine, temveč čakajo na nekoga, ki bo ustvarjal zgodovino, zgodbe in spomine skupaj z njimi.

4.2. Vzgojitelj in lutka

H. Korošec (2010) navaja različne načine uporabe lutke, ki jih vzgojitelj lahko prakticira pri vzgojno-izobraževalnem procesu:

- lutka kot ljubljeneц skupine (prisotna je v različnih vsakodnevnih situacijah in navadah skupine),
- lutka kot sredstvo za razumevanje in raziskovanje določene vsebine kurikulumu z zgodbami (uporaba različnih lutkovnih tehnik prispeva k boljši motivaciji za delo, k dobremu pomnjenju in razumevanju za doseganje kurikularnih ciljev),
- projektno delo z lutko (lutka otrokom predstavi določen problem, ki ga otroci pomagajo rešiti, pri tem pa spoznavajo svojo okolico),
- lutka kot motivacijsko sredstvo (uporaba pri uvodni motivaciji),
- lutka kot sredstvo za otrokovo izražanje čustev in doživljanja sveta (otrok se vživi v lutko in njeno doživljanje).

Otrok lažje kot z vzgojiteljico ali celo s starši vzpostavi stik z lutko. K temu pripomoreta energija in vloga lutke kot posrednika pri vzpostavljanju komunikacije (Majaron, 2000).

Podobno poudarja tudi H. Korošec (2006) in dodaja, da se vzgojitelj s sporočanjem prek lutke (posrednik) približa otrokom in z njimi vzpostavi zaupanje. S tem si zagotovi osnoven pogoj za vzpostavljanje medosebne komunikacije.

D. Gobec (2000) opiše dejavnike, ki prispevajo k temu, da lutka v vsakdanjih situacijah v vrtcu in pri projektnem delu izboljša kakovost vzgoje in izobraževanja v skupini. Poudari pomen večsmerne komunikacije, kar podkrepi z besedami »dvosmerna komunikacija med otrokom in vzgojiteljem se začne množiti«. Otroci se na lutko navežejo in jo vzljubijo, ona pa jim to ljubezen vrača.

Vzgojitelj mora poznati prvine likovne stilizacije (vizualna, gibalna in zvočna), saj le tako lahko uspešno oblikuje lutkin značaj. Lutki se mora zavestno podrediti, saj bo le tako lahko prepričljivo komuniciral skozi lutko (Majaron, 2002).

4.3. Vloga lutke pri otrokovem razvoju

4.3.1. Razvoj domišljije in ustvarjalnosti

»Domišljija je začetna iskrica za vse nadaljnje dejavnosti« (Korošec, 2006 str. 112). Je izhodišče v kreativnost, ki se pozneje v nadaljnjem šolanju zaradi šolskega sistema velikokrat zapostavi ali celo zatre.

Vzgojitelj mora otroku ponuditi priložnost in pripraviti situacije, iz katerih bo znal otrok pridobljene informacije in izkušnje kreativno ter domiselno uporabiti in razvijati. Opisane sposobnosti nudi kreativna igra z lutko (Korošec, 2006).

Vzgojiteljevo vlogo pojasni tudi Majaron (2001), ki trdi, da vzgojitelj lahko otrokovo ustvarjalnost in samoiniciativo pri izdelavi in animaciji lutke podpre in spodbuja z lastnimi opaznanji in z nevsiljivim postavljanjem vprašanj »radovednega gledalca«.

Uporaba domišljije otroku omogoči, da postane druga oseba ali pa se preseli na drug kraj, v drugačen čas ali svet. Z razvijanjem domišljije otrokom dopuščamo lastno pot in osmislimo delo, ki v njih spodbudi zanimanje.

Domišljija je tudi sposobnost predstavljanja, ki je pomembno na vseh kurikularnih področjih vzgojno-izobraževalnega procesa (npr. matematika, jezik ...). »Za ohranitev prebranega potrebujemo spominske predstave, za dobro pisanje pa bogato predstavljivost – domišljijo« (Korošec, 2006 str. 112).

D. Gobec (2000) trdi, da proces projektnega dela omogoča razvoj otroka v bitje možnosti in prihodnosti, v vlogi inovatorja in kreatorja.

Podobno tudi Majaron (2002) razlaga, da se mlad človek, ki je udeleženec v kreativnem procesu, razvije v ustvarjalnega posameznika, ki bo napolnjen z asociacijami in domislicami ter bo znal ceniti ustvarjalnost drugih. Veselil se bo družbe soljudi zaradi njihovih individualnih razlik.

4.3.2. Emocionalni razvoj in empatija

Proces, v katerem vzgojitelj uporabi lutko kot medij za interakcijo med njim in otrokom, Hunt in Renfro (1979 str. 121) poimenujeta »puppettalking«. Metoda se uporablja za raziskovanje in ugotavljanje socialnega in čustvenega razvoja, ki ju vzgojitelj lahko analizira z informacijami, ki se nanašajo na otrokove odgovore in čustvovanje.

Učinkovitost metode je visoka, saj kot pravi H. Korošec (2010), lutka otroku predstavlja ščit, za katerega se otrok lahko skrije. Ko se prek lutke izraža, se ne čuti izpostavljenega in odgovornega za dejanja, ki jih projicira iz lastnih misli.

Pogovor z lutko omogoča razvoj verbalnih sposobnosti. Ko bo otrok prepoznal in verbaliziral čustvo, ki ga občuti, poskušal pojasniti, kaj je povzročilo takšno občutje, bo lažje razumel čustva, ki jih občuti. Prej ko se otrok nauči prepoznati, oceniti in izraziti svoja čustva, lažje se bo čustveno in socialno prilagajal situacijam v vsakdanjem življenju (Hunt in Renfro, 1979).

»Empatija je sposobnost podoživljanja sveta drugega, vživljanje vanj, postavljanje na mesto drugega (v potrebe, misli in svet drugega), pri tem pa ostanemo to, kar smo, s pomočjo medosebne distance« (Milan, 2006, str. 177).

Smith (2005) pojasni pomen gledališke igre in igre z lutko za razvoj empatičnih spretnosti. Obe igri namreč zvišujeta otrokovo sposobnost identificiranja s čustvi in perspektivo nekoga drugega, ki so pogoj za empatično odzivanje na druge.

Empatija od posameznika zahteva identifikacijo s čustvi in z občutenjem drugih skozi verbalne in fizične znake. Prav z igranjem in z upravljanjem lutke pa lahko otroci raziskujejo obe vrsti znakov ter odkrivajo njihov pomen in globino.

Otrokom postavljamo različna vprašanja, ki jim pomagajo prepoznati čustvo, ki ga izraža lutka, imajo možnost lastnega uprizarjanja tega čustva ipd.

S takšnimi dejavnostmi vzgojitelj otrokom omogoči učenje in spoznavanje o govorici telesa, prepoznavanju čustev in poistovetenju z njimi ter spoznavanju podobnosti in razlik v čustvovanju vsakega posameznika.

Podobno razlaga tudi H. Korošec (2006), ko pravi, da otrok pri ustvarjanju prizorov v igri z lutko prevzema različne vloge. Postavljen je pred nalogo, da razreši problem osebe, od katere je prevzel vlogo. Pri tem sprejema in skuša razumeti občutke osebe, povečata se občutljivost in prepoznavanje čustev drugih.

Avtorica izpostavi tudi veliko prednost igre z lutko pri razvijanju empatije in reševanju nastalega problema, otrok namreč tako ne izpostavlja sebe (kot to počne pri igri v živo), ampak zgolj igra drugo osebo.

B. Schell (2012) prednost lutke vidi v tem, da lutke ne govorijo. Komunikacija med lutkarjem (otrokom) in lutko je tako skrivnostna, individualna. Velikokrat ne potrebuje besed. K njenemu izhodišču, ki v ospredje postavlja neverbalno komunikacijo, lahko dodamo opredelitve avtorice H. Korošec (2002a), ki razlaga pomen neverbalne komunikacije (mimika, pantomima, gibi ...), s katero otroci lažje izražajo svoje misli, občutke in odnos do zunanjega sveta.

4.3.3. Socializacija

V kreativni igri dejavnosti temeljijo na skupinskem ustvarjanju in s tem posledično sodelovanju v manjših skupinah. Za uspešno ustvarjanje je potrebna dobra interakcija, ki od otrok zahteva

medsebojno spoštovanje, dogovarjanje in usklajevanje mnenj in idej ter poslušanje. Prav tako je treba biti pozoren na odzive in čustva drugih.

Igra z lutko otrokom omogoča učenje komunikacije, socializacijskih veščin in strategij reševanja konfliktov. Med otroki se tako razvijajo solidarnost, medsebojna pomoč in sprejemanje različnosti.

Pomembno je, da se otroci naučijo veščin poslušanja, razumevanja in sposobnost argumentiranja svojih idej, razvijati kritično mišljenje in sprejeti končno odločitev skupine. Končna odločitev je za otroka lahko frustrirajoča, kadar je izbrana ideja nekoga drugega (Korošec, 2009).

D. Gobec (2012) opiše dogajanje v skupini otrok, kadar jih obiše lutka. Ta ustvari ogromno situacij, ki vsebujejo različne vzorce vedenja ter družbene vloge, ki otroku nudijo možnost za razvijanje socialnih spretnosti, spretnosti komuniciranja, strategij reševanja problemov ipd. Lutka otroku ustvari oz. omogoči pogled na določeno situacijo iz različnih zornih kotov/perspektiv.

4.3.4. Razvoj pozitivne samopodobe

Otrok spozna in razume, da je lutka, njegov izdelek unikaten in izjemen. Uvidi, da ga je izdelal po svojih željah in idejah, točno takšnega, kakršnega si je zamisli. Za to ne rabi slediti idejam vzgojitelja, ampak le sebi, svoji domišljiji in ustvarjalnosti.

Vzgojiteljeva povratna informacija o otrokovem izdelku je ključna za razvoj pozitivne samopodobe. Sporočilo, da je njegov izdelek, ki ga je bil sposoben sam narediti, dober, bo otroku pomagalo graditi pozitivno samopodobo in razvijati samozavest (Korošec, 2009).

Otrok z obvladovanjem gibanja gradi samopodobo. Ko njegovo gibanje postaja suvereno, otrok razvija samostojnost in občutek obvladovanja prostora. Vzgojitelj dejavnosti ne usmerja v perfekcionizem, temveč dopušča uspeh vsakega otroka.

Takšen pristop spodbuja napredek tudi pri otrocih, ki imajo težave na različnih področjih razvoja (npr. fina motorika, čustvene in vedenjske težave ipd.), se težje izražajo ali pa imajo slabo samopodobo (Korošec, 2006).

H. Korošec (2002b, str. 119) pravi, da »je pozitiven odnos do samega sebe prvi pogoj za ustvarjanje pozitivnega odnosa do drugih«.

4.3.5. Otrokova igra z lutko

H. Korošec (2010) razlaga, da lutka otroka nadvse privlači, saj ima posebno energijo, ki jo premore le ona. Ni potrebno, da je lutka profesionalno, estetsko dodelana ali kupljena v trgovini. Že preprosta lutka, ki jo otrok izdelava sam, ali vsak predmet, ki oživi, otroka prevzame in motivira k igri, spontani komunikaciji in učenju.

To si lahko razlagamo s trditvijo avtorja Renfa (1982, v Korošec, 2002a, str. 47), ki poudarja preprostost lutk. »Ni pomembno, kako lutka izgleda, temveč kaj otrok čuti do nje«.

Vukonić Žunič in Delaš (2006) pojasnita, zakaj je za posameznika animacija lutke velika skrivnost, ki ga tako privlači. Dokler lutka miruje in ni nikogar, ki bi upravljal z njo, otrokom ne vzbuja nikakršne radovednosti. Takoj ko odrasel ali otrok lutko začne animirati, jo oživi, otroci pa izkažejo željo po sodelovanju z njo. Želijo si jo animirati, se pogovarjati, smejati skupaj z lutko in jo čustveno doživljati.

Lutke otroke zelo privlačijo zaradi posebne moči in energije, ki ju premorejo le one. Lutka namreč zmore vse, česar človek ne; lahko leti, se bojuje, prežene največje strahove ... (Korošec, 2006).

Majaron (2002) poudarja, da ima vsak otrok pravico do lutke. Pomembno je, da otrok lutko ustvari sam, saj je ta njegova, takšna, kot si jo je zamislil sam, in oživljena z njegovo energijo.

Otroci imajo veliko željo po izdelavi svoje lutke in da se bodo lahko z njo igrali. Vzgojitelj mora poznati svojo vlogo pri otrokovi igri z lutko. Otroku mora omogočiti čim večjo mero svobodnega, ustvarjalnega izražanja in uresničevanja idej ter ga spoštovati kot individualnega posameznika. Pomembno je zavedanje, da je otrok v igri ustvarjalec idej in ne igralec. Vzgojitelj naj se osredotoči na proces, ne pa na končni produkt (Korošec, 2006).

4.4. Kreativna gledališka vzgoja

»Otroci prinesejo s seboj prekrasno, univerzalno sposobnost – igro biti kot da« (Korošec, 2007 str. 115).

H. Korošec (2002a, str. 37) označi področje gledališča za najbolj svobodno obliko otrokovega ustvarjanja, ker nima omejitev.

Pri projektu, v katerem otroci načrtujejo, oblikujejo in izdelajo svojo predstavo, je ključna vloga vzgojitelja. Ta mora zaupati v otrokove sposobnosti in jim prepustiti odgovornost za posamezne elemente v predstavi. Le tako otroci pridobijo nova znanja in pozitivne izkušnje. Pomembno je tudi dokumentiranje, najbolje s kamero, da si lahko otroci kasneje ogledajo lastno delo in razvijajo samopodobo (Korošec, 2006).

Zupančič (1993, v Korošec, 2006, str. 132) opredeli vlogo vzgojitelja kot »sejalca igre, ki se ob njenem vzklitju umakne«.

Četudi vzgojitelj otroke v igri ves čas vodi, je pomembno, da jih vodi neopazno, jih spodbuja, seznanja z dialogom, improvizacijo in gibanjem po odru ter dokumentira delo otrok.

Najpogostejša izraza, ki opredeljujeta sodoben pristop, sta drama v vzgoji in kreativna drama (Korošec, 2006).

4.4.1. Drama v vzgoji, kreativna drama in sociodramska igra

Drama v vzgoji otrokom ponuja izkušnje in eksperimentiranje v situacijah pretvarjanja (»kot da«) ter s tem prispeva k boljšemu razumevanju medosebnih odnosov. Otroci se učijo dogovarjanja, prilagajanja in skupinskega dela. Skupina z domišljijo in improvizacijo oblikuje dialog, ki je odgovor na zastavljeni problem. Tovrstno dejavnost zmore vsak otrok (Korošec, 2007).

Vzgojitelj se mora zavedati pasti drame v vzgoji, ki izvirajo iz tehnike procesne drame, ki vsebuje prekinjanje dejavnosti, vstopanje in izstopanje iz dramskega sveta in odsotnost občinstva (Korošec, 2007).

Primarni cilj kreativne drame je spodbujanje otrokovega osebnega razvoja. Pogosto izhaja iz zgodbe, poezije, glasbe ... Vključuje pantomimo, improvizacijo in igre vlog. Dejavnosti lahko izvajamo z živo igro, lutkami ali maskami. Prednost kreativne drame je uprizarjanje igre pred občinstvom, ki otroku omogoča oblikovanje kriterijev za kritično vrednotenje predstave. Kreativni pristop omogoča sodelovanje in nastopanje vsem otrokom, ne zgolj otrokom z

boljšim učnim uspehom. Izhodišči otrokovega ustvarjanje sta domišljija in improvizacija, ki omogočita vsem otrokom izražanje na svoj način. Pri tem, ko vsak član h končni predstavi doprinese svoj delež, sebi dokaže, da je tega zmožen, tako razvija svojo pozitivno samopodobo (Korošec, 2002).

Pomembno je, da vzgojitelj razlikuje med obema principoma gledaliških dejavnosti in razume njune prednosti ter pomanjkljivosti. Le tako lahko uspešno oblikuje kreativne dejavnosti s prvinami obeh pristopov, kar omogoča uresničevanje ciljev na različnih področjih razvoja (Korošec, 2007).

Sociodramska igra izhaja iz domišljije in realizma. Je prostovoljna dejavnost, v kateri se otrok pretvarja, da je nekdo drug. Nadomesti igro takrat, kadar je otrok v interakciji z vsaj eno osebo (Korošec, 2007).

III. EMPIRIČNI DEL

5. OPREDELITEV PROBLEMA

Živimo v na videz strpni družbi, ki vsebuje ogromno posredne in prikrite nestrpnosti, predsodkov in stereotipov, ki se hitro širijo med posamezniki ter počasi prehajajo v nekaj samoumevnega in sprejemljivega (Ule, 2005).

Zgornjo trditev lahko utemeljim z aktualnim dogajanjem v družbi na celotnem evropskem in svetovnem ozemlju. Valovi preseljevanja in begunska kriza v družbi sprožajo različne odzive. Na družbenih omrežjih pa lahko zasledimo neposredno in tudi moderno izražanje predsodkov.

Zame kot bodočo vzgojiteljico je dejstvo o porastu nestrpnosti izjemno pomembno. Iz tega izhaja zavedanje, da je otrokom v vrtcu treba nuditi izkušnje za pozitivno vrednotenje vsakršne drugačnosti. V vsakdanje življenje v vrtcu želim vnašati prvine kulturnega dialoga in razvijati empatijo.

Kako torej otroke v vrtcu seznaniti s pojmom drugačnosti in jim omogočiti izkušnje za pozitivno vrednotenje medsebojnih razlik?

H. Korošec (2006) opiše prednosti projektnega dela z lutko. Skupina namreč sprejme lutko – osrednji lik (junaka) s problemom, ki ga lahko reši le s pomočjo otrok. Otroci tako spoznavajo naravno in družbeno okolje, zbirajo literaturo, informacije ipd., vse za to, da bo prijateljica lutka rešila problem.

Projektno delo opredelijo tudi N. Turnšek idr. (2009), ki pravijo, da je to delo organizirano tako, da otrokom omogoča poglobljeno in celovito spoznavanje dogodka, pojma ali pojava. Izhaja iz vsakdanjega življenja otrok, jim vzbuja zanimanje in pozornost za raziskovanje.

Otrok lažje kot z vzgojiteljico ali celo s starši vzpostavi stik z lutko. K temu pripomoreta energija in vloga lutke kot posrednika pri vzpostavljanju komunikacije (Majaron, 2000).

Podobno poudarja tudi Korošec (2006) in dodaja, da se vzgojitelj s sporočanjem prek lutke (posrednik) približa otrokom in z njimi vzpostavi zaupanje. S tem si zagotovi osnovni pogoj za vzpostavljanje medosebne komunikacije.

5.1. Cilji diplomskega dela

Z diplomsko nalogo želim:

- dokazati, da projektno delo z lutko otrokom nudi bogate izkušnje pri spoznavanju, razumevanju in pri pozitivnem vrednotenju pojma »drugačnost«;
- predstaviti lutkovno-gledališko vzgojo kot možnost učenja strpnosti;
- preveriti, ali ustvarjalna drama skupaj s sociodramsko igro otrokom nudi dobra izhodišča za socialno učenje in otroke uči timskega dela.

5.2. Raziskovalna vprašanja

- Kako bodo otroci prek izkušenj projektne dela z lutko ter z zaprtim in odprtim načinom raziskovanja doživljali in vrednotili pojem drugačnosti?
- Kako pogosto bodo otroci prek lutkovnih dejavnosti prepoznali neenakopravnost, krivico, predsodke, čustva in uporabljali medkulturni dialog (nenasilno reševanje sporov, poslušanje, empatijo)?
- Kako bodo otroci sodelovali v manjših skupinah pri ustvarjanju lutkovne predstave (ali bodo upoštevali medsebojna mnenja, tudi, če se bodo razlikovala, ali se bodo poslušali ...).

5.3. Raziskovalna metoda (vzorec, postopek zbiranja informacij in obdelava podatkov)

Projekt sem izvedla v Vrtcu Škratek Svit Vodice v mesecu aprilu 2016. Vzorec skupine je obsegal 20 otrok druge starostne skupine. Projekt je trajal štiri tedne, s sistematičnim in z načrtnim opazovanjem otrok pri lutkovni, gledališki dejavnosti ter pri socialnih igrarh. Dejavnosti in socialne igre projekta temeljijo na medkulturni vzgoji in izhajajo iz cilja, da otroku nudijo izkušnje pri spoznavanju sebe in drugih kot drugačnih ter mu nudijo dobra izhodišča za njihovo pozitivno vrednotenje.

Uporabila sem deskriptivno metodo empiričnega raziskovanja. Podatke sem zbrala in obdelala s sprotnim beleženjem odzivov otrok, fotografiranjem in snemanjem, na osnovi katerih sem opravila analize.

5.4. Projektno delo z lutko

Projekt temelji na lutki po imenu Berni in izhaja iz avtorske zgodbe z naslovom Papagaj Berni (priloga 1). Berni živi na mavričnem otoku, kjer lahko najdemo papagaje v vseh barvah mavrice, v nasprotju z Bernijem, ki je pokrit samo s črnimi peresi. Zaradi tega ga ostale papige označijo za drugačnega in grdo ravnajo z njim. Berni je nadvse obupan in ne ve več, kaj naj stori, še dobro, da zna že sam napisati pismo ...

Pismo, ki ga je Berni poslal otrokom, je bil uvod v učenje z raziskovanjem zaprtega tipa, kjer so otroci spoznavali pojem »drugačnosti«. Ko je Berni prvič prišel na obisk, je otroke seznanil s problemom, ki so mu ga otroci pomagali reševati skozi celotni projekt. Vsebuje tudi raziskovalno učenje odprtega tipa, kjer so otroci aktivno ustvarjali dom za Bernija. Prek socialnih iger in lutkovnih predstav so otroci pridobivali izkušnje za pozitivno vrednotenje drugačnosti. To je bil tudi glavni cilj projekta.

5.5. Izdelava lutke, papagaja Bernija

Berni je papagaj, živalska mimična lutka. V zatilju ima odprtino, v katero potisnemo roko in tako animiramo čeljustni del (kljun), hkrati pa upravljamo tudi z njegovo glavo. Z drugo roko ga držimo za spodnji del telesa.

Osnova za kljun sta dve leseni ploščici, na kateri je prilepljena v kljun oblikovana pena, oblečena v blago. Na enak način je izdelana tudi glava. Oči so izdelane iz dveh stiroporih kroglic in dveh plastičnih gumbkov. Glava in peruti so pokrite s črnim perjem. Ostali deli telesa so iz blaga, polnjeni s peno in vato. V krempljih je nasut riž, za stabilnost nog.

Animacija mimične lutke je precej zahtevna, saj je treba smiselno uskladiti premikanje čeljustnega dela, da to ne postane avtomatično in s tem izgubi pomen. Mimična lutka nam omogoča veliko gestikuliranja obraza, s pomočjo premikanja čeljusti in celotne glave npr. lutka lahko samo momlja, zeha, ugrizne, premišljuje ... (Varl, 1997).

Fotografija 1: *Papagaj Berni*

6. UVAJANJE LUTKE V SKUPINO IN UVOD V ZAPRTI TIP RAZISKOVALNEGA UČENJA («KAJ POMENI DRUGAČNOST«)

6.1. Naziv dejavnosti: Pismo papagaja Bernija

Cilji:

- otrok spozna pojem drugačnosti, samostojno išče in zbira informacije;
- otrok razmišlja o drugačnosti in jo pozitivno vrednoti, pridobljeno znanje uporabi;
- lutka je motivacija za razmišljanje o drugačnosti (postavi problem, ki ga otroci v želji, da bi pomagali lutki, skušajo rešiti).

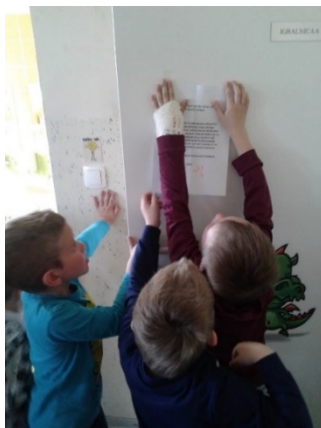
Potek dejavnosti

Z vzgojiteljico in pomočnico smo se dogovorile, na kakšen način bo pismo prišlo v skupino. Vzgojiteljica iz sosednje igralnice je pismo potisnila pod vrata, da se je to skrivnostno znašlo na tleh igralnice.

Ko so otroci odprli pismo, smo ugotavljali, kaj pomeni biti drugačen, kje bi dobili pravljice, ki govorijo o drugačnih, ali je dobro biti drugačen. Otroci so predlagali, da bi prosili starše za pomoč. Skupaj bodo odšli v knjižnico. Zunaj smo postavili škatlo in obvestilo za starše.

Fotografija 2: »Poglej odtis, najbrž je od kakšnega ptiča.«

Fotografija 3: »Pismo bomo prilepili na vrata, da nas bo Berni lažje našel.«

Analiza

Že način, kako je pismo prišlo v skupino, je v otrocih zbudil zanimanje. Ugotavljali so, čigavo bi lahko bilo. Otroci so z zanimanjem raztrgali pisemsko ovojnico in razprli pismo. Eden izmed dečkov je rekel: »Mogoče je od kakšnega ptiča, tole zgleda kot odtis ptičje noge« (Berni se je na koncu pisma podpisal z odtisom svoje noge).

Nihče izmed otrok pisma ni mogel prebrati, zato sem jim ga prebrala jaz. Po prvem branju so si bili izrazi na otrokovih obrazih podobni. Večina otrok je začudeno, zaskrbljeno in presenečeno pogled usmerjala v pismo. V igralnici je vladala popolna tišina. Mislim, da je že s prvim branjem pismo doseglo namen. Otroci so začutili Bernijeve besede. Pismo smo prebrali še enkrat. Nato sem otrokom postavljala vprašanja:

1. Kaj pomeni biti drugačen?

- »Da si drugačne barve.«
- »Da imaš drugačen obraz, različne oči.«
- »Da imaš drugačno majico.«
- »Da se drugače obnašaš (eden lahko nekoga tepe, drugi ne).«
- »Da je nekdo prijazen, nekdo pa nesramen.«
- »Da imaš grde peresa ali pa lepe (grde so sive in črne, lepe pa barvne).«
- »Da so drugačna gnezda.«

Večina odgovorov je izhajala iz vizualnih predstav otrok (da si drugačne barve, da imaš drugačen obraz ...). Otroci so se največ ravnali po vidnih lastnostih, neverjetneje zato, ker so najbolj opazne in imajo z njimi največ izkušenj. Zanimivo mi je bilo, ko je deček odgovoril v

kontekstu ptičjih peres. Najverjetneje je razmišljal o Bernijevih besedah v pismu in že ugotavljal, zakaj ga drugi označujejo za drugačnega.

2. Ali je dobro biti drugačen, zakaj?

Vsi otroci so trdili, da je dobro biti drugačen, podajali so podobne odgovore:

»Ker se rodiš po svojih starših.«

»Ker se imamo radi.«

»Zato, da ne zamenjamo imen.«

3. Ali poznate pravljice o drugačnih, kje bi jih dobili?

Sprva se niso spomnili nobene pravljice. Potem so začeli razmišljati, katere pravljice so prebirali v vrtcu. Spomnili so se knjige z naslovom Pegasta Jagoda (ki smo jo prebrali po kosilu). Nekateri so odšli do polic s knjigami in jih začeli listati.

Deklica Z. je predlagala: »Lahko bi šli v knjižnico.«

Ostali so se strinjali. Zaradi časovne stiske nismo obiskali knjižnice, smo pa pred vrata igralnice skupaj z otroki postavili škatlo in obvestilo za starše. Nekateri izmed otrok so rekli, da bodo odšli v knjižnico po knjige skupaj s starši. Tako smo se tudi dogovorili, da bomo pred vrata igralnice postavili zaboj in obvestilo za starše.

4. Kako bi vi pomagali Berniju, ko bo prišel k vam na obisk?

»Igrali se bomo z njim.«

»Bili bomo prijatelji.«

»Pokazali mu bomo Pegasto Jagodo.«

»Pa druge knjige.«

»Potolažili ga bomo.«

Menim, da je bil glavni cilj dejavnosti dosežen, saj je pismo otroke motiviralo za iskanje informacij (pravljic) o drugačnosti, v naslednjih dneh pa so se začeli pogovarjati o Berniju. Spraševali so, kdaj pride, kako bo prišel, ali je pravi ptič, pogovarjali so se, kako se bodo igrali z njim.

6.2. Naziv dejavnosti: Kaj pomeni biti drugačen (ideje in predlogi otrok)

Cilji:

- otrok spozna pojem drugačnosti, samostojno išče in zbira informacije;
- otrok razmišlja o drugačnosti in jo pozitivno vrednoti, pridobljeno znanje uporabi;
- lutka je motivacija za razmišljanje o drugačnosti (postavi problem, ki ga otroci v želji, da bi pomagali lutki, skušajo rešiti).

Potek dejavnosti

V času počitka so otroci izdelali plakat o drugačnosti. Dogovorili so se za naslov in ga napisali sami. Potem je vsak izmed njih narisal, kaj pomeni biti drugačen.

Na plakat so prilepili in narisali svoje ideje. Pod vsako sliko sem napisala njihove komentarje.

Ko so končali, so izbrali mesto, kjer bo visel plakat.

Analiza

Pred počitkom smo pregledali zaboj, v katerem smo zbirali pravljice o drugačnosti. Dogovorili smo se, da bomo vsakič pred počitkom prebrali po eno pravljico.

Pravljice:

- Drugačen (K. Cave).
- Pegasta jagoda (J. Moore).
- Jaz sem nekaj posebnega (A. Meek).
- Metka Veter in Peter Šilček (A. Blabey).
- Beli vran in črna ovčka (E. Sopko).

Otroke sem pri počitku vprašala, kakšen naslov si želijo napisati na plakat. Deklica B. je najprej predlagala naslov Drugačen.

Deček U. je rekel: »Ampak nas je več.«

Spodbujala sem jih, kakšen naslov bi lahko napisali, da bi veljal za vse. Odločili so se za naslov »Družačni«. Sami so napisali naslov in se dogovorili, kam bodo nalepili risbo, ki so jo narisali.

Otroci so na manjše liste narisali, kaj pomeni biti drugačen. Njihove komentarje sem zabeležila in jih napisala na plakat:

»Kvadrat je drugačen od kroga.«

»Da imaš drugačne lase (eni majo dolge, kratke al pa pobarvane).«

»Da jemo različno hrano, ker ima vsak svoj okus.«

»Da imaš različne obleke.«

»Da se različno igramo (eni z avti, eni rišejo, eni sestavljajo kocke al pa se igrajo spomin).«

Fotografija 4: Izdelava plakata

Fotografija 5: Drugačni, kaj pomeni biti drugačen?

Fotografija 6: Zaboje s knjigami o drugačnih

6.3. Naziv dejavnosti: Berni prvič pride na obisk, 'To sem jaz' (igra predstavljanja)

Cilji:

- otrok se seznani z lutko in njenim problemom (ki ga otroci rešujejo skozi celoten projekt);
- otrok sebe doživlja kot edinstveno osebo in razmišlja o sebi, se predstavi na različne načine ter razvija pozitivno identiteto (socialne igre predstavljanja).

Potek dejavnosti

Otroci so se že med zajtrkom pogovarjali o Bernijevem prihodu:

»Kdaj pa pride?«

»Kako bo prišel not?«

»Mogoče bo priletel skozi okno.«

»Verjetno je lutka.«

»Ja, ampak kako pa je potem napisal pismo?«

Ko je Berni odprl vrata, mu je bilo zelo nerodno. Skrival se je, bil je plašen. Počakal je, da so ga otroci povabili medse, in se z njimi pogovarjal. Povabil jih je k igri *Ime z gibom*. Postavili so se v krog in vsak otrok je povedal svoje ime ter pokazal gib, ostali pa so ponovili za njim. Otroci so se nato poljubno razdelili v pare in se igrali igro *To sem jaz*. Polovica parov se je obrisovala, polovica pa je zbirala osebe, ki jih imajo radi, stvari, ki jih radi počnejo, jedi, ki jih najraje jedo, in nekaj, s čimer se najraje igrajo. Otroci so material iskali po revijah in časopisih, lahko pa so si tudi narisali, kar so potrebovali.

Fotografija 7: Berni je prvič pokukal skoti vrata v skupino Zmajev

Fotografija 8: *Deklica je Berniju izročila risbo, ki jo je narisala zanj*

Otroci so začeli komunicirati z Bernijem in mu govoriti, kako jim je všeč. Želeli so se igrati z njim.

Fotografija 9: *Reakcije otrok*

Fotografija 10: *To sem jaz*

Fotografija 11:
Obriso vanje telesa v paru

Fotografija 12: *Vse to imam rad*

Fotografija 13: *Otroci predstavljajo svoje telesne lutke*

Dejavnost smo prekinili zaradi projekta Tek za zdravje. Berni se je poslovil od otrok, še prej pa jim je moral obljubiti, da jutri ponovno pride na obisk. Po teku smo z vzgojiteljico in s pomočnico ugotovile, da nam manjkata dve medalji za otroka. Vzgojiteljica se je hitro znašla in poklicala Bernija, če ju je slučajno vzel. Berni ji je povedal, da ju je vzel, ker je otroke želel nahecat za prvi april. Ko je vzgojiteljica povedala, da bo Berni priletel nazaj v vrtec, je eden izmed dečkov zaklical: »Kaj pa, če je tamle?« S prstom je kazal na nebo, kjer je res letel črn ptič.

»Ali pa je tam,« je rekla deklica in pokazala na ptiče, ki so leteli v jati.

»Ne, Berni leti sam!«

Ko je Berni prišel nazaj v vrtec, ga je bilo grozno sram in strah. Opravičil se je otrokom.

Komentirali so: »Nič hudega Berni, nismo jezni nate.«

Bil je že čas kosila in Berni je moral iti.

Po Bernijevem odhodu so se otroci pogovarjali:

»On je lutka!«

»Ne pa ni!«

»Ali je sedaj odletel?«

»A misliš, da bi lahko prišel k meni v soboto?«

Analiza

Ko je Berni prišel v skupino, so se otroci sprva njegovemu vedenju smejali, ko pa je prišel do njih, so ga v tišini opazovali. Deklica mu je takoj izročila risbo, ki mu jo je narisala pred zajtrkom. Berni si jo je ogledal. Otroci so začeli komunicirati z njim in mu govoriti, kako jim je všeč. Želeli so se igrati z njim. Otroci so Bernija hitro sprejeli medse, ga nagovarjali in se želeli z njim igrati. Menim pa, da otrokom nisem omogočila poglobljenega seznanjanja z Bernijevim problemom, sem se mu pa toliko bolj posvetila naslednji dan. Med dejavnostjo sem namreč presodila, da je Berni že ob prihodu veliko komuniciral z njimi, in ker so ga povabili, da se lahko igrajo skupaj, bi bilo malo nenavadno, da bi Berni kar naenkrat postal spet žalosten. Raje sem se osredotočila na drugi cilj (otroci sebe doživljajo kot edinstveno osebo in razmišljajo o sebi, se predstavijo na različne načine ter razvijajo pozitivno identiteto (socialne igre predstavljanja). Tako smo kar prešli na igro *Ime z gibom*. Zdelo se jim je zabavno. Nekateri so bili pri svojih gibih zelo ustvarjalni in pozorni ne samo na svoj gib, temveč tudi na gibe drugih otrok. Nekateri so se ponavljali, zato je ena izmed deklic komentirala: »Ta gib je že bil, zakaj ponavljate?«

Pri izdelavi telesnih lutk so otroci dobro sodelovali v parih. Nekateri so se med obrisovanjem veliko pogovarjali, drugi so bili tiho. Med striženjem in risanjem stvari in oseb, ki jih imajo otroci radi, so se nekateri pogovarjali, kaj bodo izrezali/narisali. Vsi otroci so bili pri striženju telesne lutke vztrajni in motivirani, kljub temu da je dejavnost potekala dolgo časa.

Pri ugibanju, komu pripada določena telesna lutka, se je izkazalo, da se večina otrok kar dobro pozna med seboj. Otroci so za več kot polovico telesnih lutk ugotovili, čigave so, ne glede na otrokovo priljubljenost v skupini. Morda je k temu pripomogel pogovor med njimi v času iskanja vseh stvari, ki jih imajo radi. Menim, da na prepoznavanje ni vplivalo to, da bi otroci vnaprej videli, kdo je kaj prilepil na svojo lutko, ker tega niso počeli skupaj, ampak vsak zase. Otroci so ponosno opisali stvari, ki so jih prilepili ali narisali na svojo lutko. Vsak si je želel povedati nekaj o sebi. Glede na to, da so otroci veliko telesnih lutk prepoznali, menim, da so poglobljeno razmišljali o sebi in o tem, kaj imajo radi, in s tem naredili svoje lutke prepoznavne. S to dejavnostjo sem uresničila cilj, da otrok sebe doživlja kot edinstveno osebo in razmišlja o sebi, se predstavi na različne načine ter si razvija pozitivno identiteto.

Ko je Berni po telefonu sporočil, da se bo vrnil v vrtec, ker je vzel dve medalji, so se otroci na to odzvali zelo doživeto, npr. gledali so v nebo, če ga bodo kje opazili. Deček, ki je komentiral, da Berni ne leti v jati, ampak sam, je začutil Bernijevo stisko in začel poglobljeno razmišljati o njegovem problemu. Ko se je Berni vrnil in se opravičil, otroci nanj niso bili jezni, tolažili so ga in mu govorili, da lahko naslednji dan vseeno pride na obisk.

Menim, da je tudi plakat, ki so ga izdelali otroci, predstavljal dobro izhodišče za razmišljanje o drugačnosti, otroci so bili ponosni nanj in na svoje ideje, želeli so ga pokazati Berniju. Npr. deček T.: »Berni, pozabil si pogledat plakat, ki smo ga naredil zate! Krog je drugačen od kvadrata!«

7. DEJAVNOSTI ZA SPOZNAVANJE SEBE IN DRUGIH

7.1. Naziv dejavnosti: Kako se počutim danes, kaj storim, če sem žalosten, kreativna drama: 'Kako pregnati žalost'

Cilji:

- lutka je motivacija za razmišljanje o drugačnosti (postavi problem, ki ga otroci v želji, da bi pomagali lutki, skušajo rešiti);
- otrok razmišlja o lastnih čustvih in čustvih drugih ter jih skuša razumeti;
- otrok ustvarjalno, z neverbalno (govorica telesa) in verbalno komunikacijo izraža čustva.

Potek dejavnosti

Otroci so sedeli v polkrogu. Ko je prišel Berni, jih ni niti pozdravil in usedel se je tako, da je bil s hrbtom obrnjen proti njim. Bil je žalosten in malo je jokal. To je počel tako dolgo, dokler ga ena izmed deklic ni vprašala, zakaj je žalosten. Povedal jim je vzrok za njegovo stisko. Berni jih je prosil, naj mu pomagajo, da se bodo papige hotele igrati z njim. Otroci so mu rekli, da se bodo danes ves dan igrali z njim. Berni se je počutil že malce bolje. Otroke je vprašal, kako se danes počutijo oni. Pogovarjal se je z njimi, ali so tudi oni kdaj žalostni, kaj storijo takrat, kako lahko nekoga potolažimo. Vsak izmed njih je označil svoje počutje tako, da je na barometer z različnimi izrazi čustev pripel sponko.

Fotografija 14: »Počutim se dobro.«

Berniju se je zdelo nadvse zanimivo, da niso bili vsi otroci v skupini žalostni ali veseli, temveč se je počutje med njimi razlikovalo. Spomnil se je, da bi lahko s plesom poskušali pregnati njegovo žalost. Ker so mu bile telesne lutke, ki so jih izdelali otroci, zelo všeč, jih je povabil, da so zaplesali z lastnimi telesnimi lutkami.

Vsak je vzel svojo telesno lutko, ki jo je izdelal in jo animiral glede na različen tempo, ritem, hitrost glasbe, ki se je v grobem nanašala na različna čustva (jezo, žalost, veselje in strah).

Fotografija 15:
*Deklica med
poslušanjem glasbe*

Fotografija 16: *Otroci med
spremembo glasbe*

Fotografija 17: *Ples s telesnimi
lutkami*

Berni se je rade volje pridružil otrokom pri plesu, vendar je bil tudi po plesu še vedno nekam čemerren. Rekla sem mu, da je takšen kot Bibi, neutolažljiv.

Bernija in otroke je zanimalo, kdo je Bibi. Povedala sem jim, da poznam zgodbo o tem, kako sta Bibi in Gusti preganjala žalost. Bibi je bila resnično žalostna in njen prijatelj Gusti je poskušal marsikaj, da bi ji pogrel srce. Povabila sem jih v 'gledališče', da bi izvedeli to zanimivo pravljico. Skupaj z Bernijem so si ogledali predstavo z nogavičnimi lutkami.

Fotografija 18: *Gusti želi razveseliti Bibi*

Fotografija 19: *Berni si je skupaj z otroki ogledal predstavo*

Kdor je želel, je izdelal svojo nogavično lutko in zaigral, kako lahko prežene žalost.

Fotografija 20: *Mucek je žalosten*

Fotografija 21: *Miška je žalostna, ker ima poškodovan uhelj*

Fotografija 22: *Bibi in Gusti sta vesela, ker se lahko igrata skupaj*

Fotografija 23: *Tudi Bernija zanima, kako se počuti mucek*

Berni se je že skoraj poslovil, ko je opazil, da s stropa visi nekaj tako lepega. Otroke je vprašal, kaj je ta stvar. Hiteli so mu razlagati, da se imenuje mavrica in da jo lahko vidimo takrat, ko sta na nebu sonce in dež hkrati. Berni je takrat dobil idejo, da bo odletel na mavrico in da si bo

obarval peresa. Potem bo vseč tudi papagajem na mavričnem otoku. Otroci so rekli, da jim bo moral v ponedeljek povedati, kako je bilo.

Analiza

Danes sem se res želela osrediniti na Bernijev problem. Z namenom, da bi otroci začutili Bernijevo stisko, je Berni danes v igralnico stopil nadvse poklapano. Na začetku so se otroci smejali, ampak Berni ni pozdravil otrok in usedel se je tako, da njegovega kljuna ni mogel videti nihče. Tako je ostal toliko časa, dokler ga ni deklica vprašala: »Berni, zakaj si žalosten?« Otroci so Bernijev problem vzeli zelo resno. Dajali so mu različne nasvete:

- »Umij se.«
- »Prebarvali te bomo z barvo.«
- »Reči jim nehajte izzivat, če ne, jih pa ti izzivaj nazaj.«
- »Pejt stran, skrij se pred njimi.«
- »Pridi k nam.«
- »Boš z mano.«

Ko smo se pogovarjali, kako se počutijo, so si vsi želeli pripeti sponko. Večina otrok je sponko pripela na vesel obraz. Nekateri so želeli komentirati, zakaj se počutijo tako, drugi ne. Dva otroka, ki sta sponko pripela na jezni obraz in eden na žalostnega, so kasneje Berniju razložili zakaj so se počutili tako. Nekaterim otrokom je bilo težko označiti, kako se počutijo.

- ☺ Ker se lahko igram s prijatelji; ker bo danes dobro kosilo; ker grem po kosilu domov.
- ☹ Ker je zunaj slabo vreme; ker sem zaspan.

Pri plesu so bili sproščeni in pozorni na glasbo, ki se je večkrat zamenjala. Izbiri glasbe sem posvečala veliko pozornosti. Zavedala sem se, da vsak izmed nas glasbo doživlja drugače, zato sem pričakovala, da bodo odzivi in gibanje otrok različni. Na veselo melodijo se je večina otrok gibala hitro, se vrtela ipd. Nekateri so se spogledovali in se nasmihali drug drugemu. Nasprotno so se odzvali na počasno, žalostno melodijo. Nekateri so samo hodili po prostoru, drugi so se počasi zibali levo in desno ter pogled usmerjali v tla. Pri melodiji, ki je izražala razburjenje oz. jezo, so se nekateri vrteli ali poskakovali, drugi so korakali. Zanimiva je bila deklica, ki je iztegnila kazalec proti svoji lutki, kot bi jo grajala, na obrazu pa je imela jezen izraz. Sprva so bili otroci osredotočeni na svoje gibe, nato so opazovali drug drugega in si kazali svoje lutke. Nekateri izmed otrok so pri plesu uporabljali svoje lutke in jim premikali roke, noge, celo glavo.

V primeru, da so se srečali z drugim otrokom, so številni tudi s svojo telesno lutko nakazali srečanje, npr. v znak pozdrava so dvignili roko. Drugi otroci lutki niso posvečali velike pozornosti, temveč so bili osredotočeni zgolj na lastne gibe in na okolico (kaj so počeli drugi). Deček, ki se drži bolj zase in se ne zaigra z otroki, je samo opazoval ostale otroke pri plesu. Ko je k njemu pristopil Berni, je popolnoma otrpnil, razširil oči in gledal stran. Videlo se mu je, da mu je neprijetno, da ni sproščen (vzgojiteljica mi je povedala, da se je skupina delila na pol ter da so vsi njegovi prijatelji odšli v drugo skupino, spada tudi med mlajše v skupini). Nisem ga želela preveč razburjati, sem si pa zadala cilj, da mu bo Berni počasi, prek projekta pomagal, da se bo sprostil, zaigral in prek sveta lutk spoznaval sebe in svoje zmožnosti ter tako razvijal svojo samopodobo. V nadaljevanju bom večkrat opisala njegove odzive (deček G.).

Igra z nogavičnimi lutkami je otroke zelo pritegnila. Čeprav so jim bili prizori, ko se je Gusti na vse možne načine trudil, da bi razvedril Bibi (ponujal ji je skodelico čaja, jo objemal, ponujal bonbone in na koncu pihal mehurčke), smešni, so zaznali bistvo zgodbe. Po igri jih je namreč Berni spraševal, kako se je počutil Gusti, kako pa Bibi, ali se tudi oni kdaj počutijo tako, kaj naredijo, kako bi oni potolažili svojega prijatelja.

Lutkovna predstava je bila dobra motivacija za izdelavo lastnih nogavičnih lutk. Čeprav smo jih začeli izdelovati z nekaj otroki, so jih na koncu želeli izdelati prav vsi. Tudi preizkusili so jih vsi. Animirali so jih v manjših skupinah. Načrtovala sem, da bodo otroci z lutkami poustvarjali zgodbo, vendar sem pri poteku in pomanjkanju časa ocenila, da bi bilo boljše otrokom prepustiti, da ustvarijo lastno zgodbo. Veliko otrok je namreč svoje lutke animiralo tako, da so bile žalostne in so jih druge tolažile. To se mi je zdelo še bolj dragoceno, saj so otroci v lutko prenašali sebe, svoje počutje in bili ustvarjalni pri tem, ko so morali potolažiti drugo lutko. Nekateri so se samo igrali, da se lutke lovijo med seboj. Nekatere lutke so bile resnično žalostne in so jih druge lutke tolažile.

Tudi z Bernijem so se želeli igrati vsi otroci, čeprav so se največ z njim igrali dečki. Risali so z njim, sestavljali iz kock in se igrali igro *Človek ne jezi se*. Pomagal pa jim je tudi pri pospravljanju igrač. Pri animiranju Bernija mi je bilo zanimivo, da so bili tako spretni. Na začetku, ko sem ga animirala jaz, je veliko otrok potisnilo prste med njegov kljun. Berni je komentiral: »Tega ne maram, ker je moj kljun oster in lahko koga poškodujem, jaz sem prijazen papagaj in ne grizem.« Ko so ga animirali otroci in je kdo izmed otrok želel dati prste v njegov kljun, je otrok, ki ga je animiral, rekel: »Jaz sem prijazen papagaj in ne grizem.«

Iztočnico za naslednjo dejavnost (Bernijeva zgodba) sem dobila spontano, zaradi mesečne tematske 'okrasitve' igralnice. Glede na mesec april so otroci igralnico okrasili z mavricami in dežniki. Izkoristila sem mavrico tako, da se je Berni pred otroci domislil ideje, da bo poletel na mavrico in si obarval svoja črna peresa.

7.2. Naziv dejavnosti: Bernijeva zgodba, senčno gledališče

Cilji:

- otrok doživlja zgodbo (predstavo), ustvarja z lutko in razvija domišljijo;
- otrok razmišlja in išče (nenasilne) rešitve za nastali problem;
- otrok se uri v sposobnostih, potrebnih za timsko delo (dogovor, delitev vlog, poslušanje);
- otrok doživlja razlike kot bogastvo.

Potek

Berni je v vrtec prišel ves potrt in razburjen. Joj, kaj mu je bilo, da je dobil tako nemogočo idejo, ko bi otroci le vedeli, kaj se je zgodilo. Tako je bil razburjen, da otrokom ni mogel povedati z besedami, zato me je prosil, da zaigram, kaj se mu je zgodilo. Uporabila sem senčne lutke.

Kratka vsebina: Bernijeva zgodba (priloga 1). Papige ga ne sprejemajo, ker je črne in sive barve. Po tem, ko dežuje, dobi idejo, kako bi si lahko obarval perje. Odleti na mavrico, na začetku je bilo super, ker se je njegovo perje obarvalo. Papagaji so celo zapeli skupaj z njim in vseč jim je bil njegov glas. Potem je prišla nevihta in dež je spral barvo z njegovega perja. Kako čudno so ga potem gledali ostali papagaji.

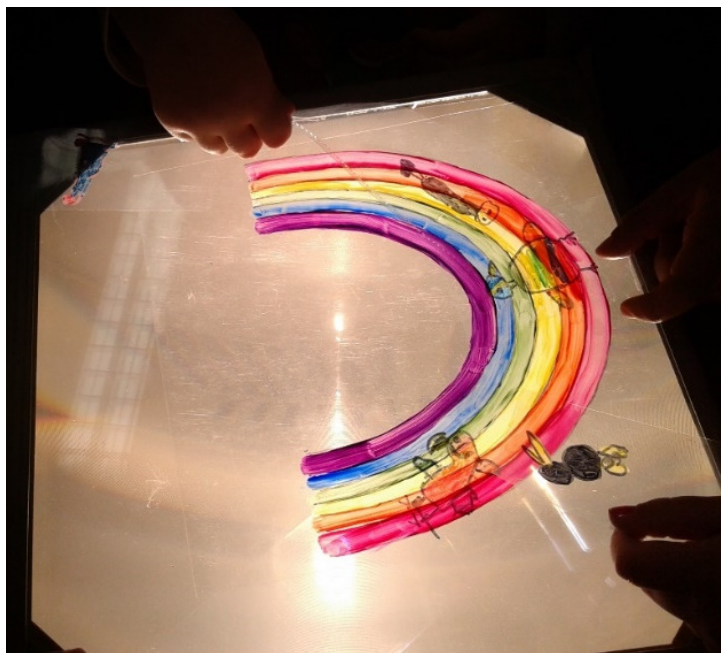
Otroci so več dni igrali Bernijevo zgodbo. Najprej so uporabljali moje lutke, kasneje pa so si izdelali svoje.

Fotografija 24: Berni v gledališču opazuje lutkovno predstavo, ki jo uprizarjajo otroci

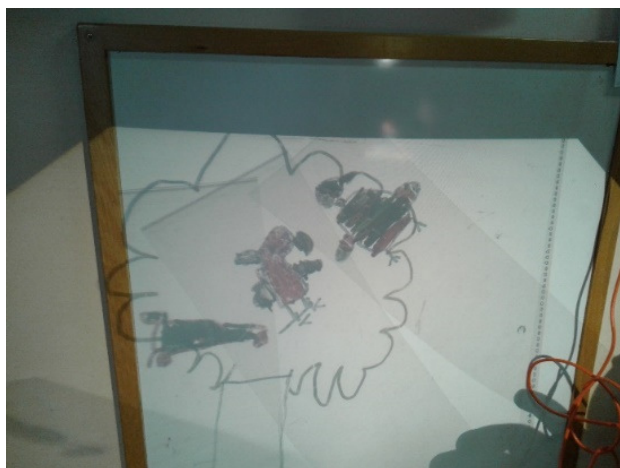
Fotografija 25: Otroci se igrajo z lutkami na grafoskopu

Fotografija 26: Berni se je obarval

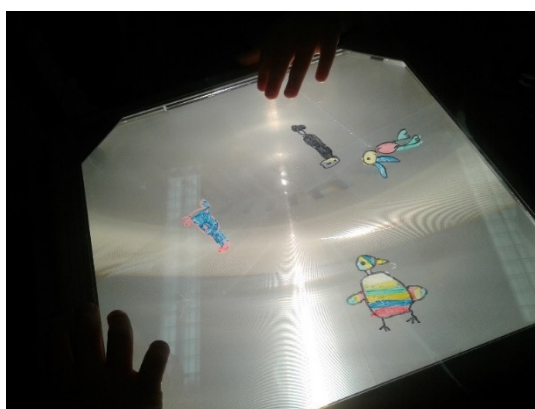
Fotografija 27: Bernija lahko opeče sonce, še dobro, da je začelo deževati

Fotografija 28: *Papagaji so prišli na zabavo k Berniju*

Fotografija 29: *Dve črni papigi sedita v gnezd*

Fotografija 30: *Papige se dogovarjajo, katera bo mižala pri igri skrivalnic*

Analiza

Otroci so že pri zajtrku spraševali, kdaj pride Berni. Povedala sem jim, da je upošteval njihov nasvet in se obarval na mavrici. Ker pa je čez konec tedna zelo deževalo in bilo vetrovno, je moral kreniti do vrtca po daljši poti. Prosil me je, naj otrokom zaigram, kaj se mu je zgodilo, ko si je obarval peresa.

Lutke na grafoskopu so otroke zelo pritegnile, želeli so se preizkusiti v igranju. Igranje z lutkami na grafoskopu je potekalo več dni in v njem so se preizkusili čisto vsi otroci. Nekateri večkrat, nekateri samo enkrat. Sprva so potrebovali nekaj časa in sem jim z besednimi spodbudami pomagala. Nato so se igrali sami. Zanimivo je bilo, da se je deček X., ki po navadi ne prevzame vodilne vloge ali se izpostavlja, z lutko papagaja izpostavil, ko je deklica vprašala: »Kdo bo lovil?«, deček pa je odgovoril: »Zakaj pa ne bi jaz?«

Ni me presenetilo, da so otroci z lutkami, ki so jih izdelali sami, rajši igrali predstavo, bili bolj sproščeni in ustvarjali zanimivejše zgodbe. Npr: 'Papagaji so Berniju priredili zabavo'; 'Papagaji si gradijo gnezda', 'Berni se uči leteti'.

Deček G. je sprva igral samo takrat, ko sta bila pri grafoskopu največ dva otroka. Uprizarjal je samo potek zgodbe, ki sem ga zaigrala jaz. Če je kateri izmed otrok spremenil potek, ni več želel sodelovati. Sprva je animiral samo mavrico in sonce, sčasoma pa je v roke vzel tudi mavrične papagaje in Bernija. Po treh dneh je skupaj s tremi otroki zaigral predstavo z naslovom 'Papagaji so Berniju priredili zabavo'. Govoril je razločno in glasno, veliko se je nasmihal.

8. DEJAVNOSTI UČENJA Z RAZISKOVANJEM ODPRTEGA TIPA

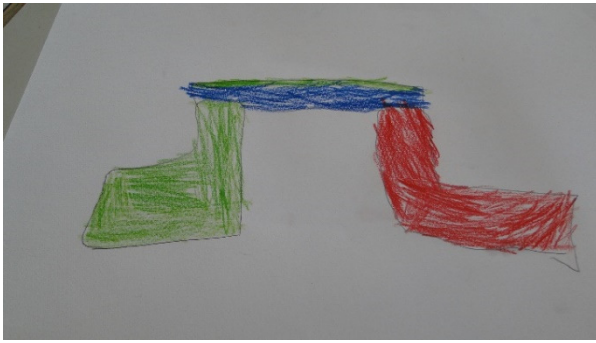
8.1. Naziv dejavnosti: Načrtovanje doma za Bernija

Cilji:

- otroci razmišljajo o različnih možnih in kreativnih rešitvah;
- otroci se urijo v sposobnostih, potrebnih za timsko delo (dogovor, delitev vlog, poslušanje);
- otroci preizkušajo možne rešitve in se učijo kritično vrednotiti rezultate, rešitve.

Potek dejavnosti

Zdaj ko so otroci izvedeli, kaj se je zgodilo Berniju, jih je moral vprašati nekaj pomembnega. Namreč tako je bil obupan in žalosten, da si ni želel nazaj na mavrični otrok. Vprašal jih je, ali lahko ostane kar pri njih. Sprva smo se skupaj z vsemi otroki pogovarjali, kje bi Berni živel. Vsak otrok je podal svojo idejo. Nato sem jim dala navodilo, da se razdelijo v skupine. Otrokom sem pustila, da so se v skupine razdelili po želji. Oblikovale so se skupine po 6, 5, 4, 3 otroke. Zanimivo je bilo, da sta se dve skupini oblikovali glede na podobne ideje (skupina z idejo o domu v blazinah in skupina z idejo za dom v omari). Pozvala sem jih, naj narišejo načrt, ki ga bodo kasneje predstavili ostalim otrokom v skupini.

Fotografija 31: *Načrt za Bernijev dom iz blazin*

Fotografija 32: *Načrt za Bernijev dom v omari z igračami*

Fotografija 33: *Načrt za Bernijev dom iz lesa*

Fotografija 34: *Skupini med izdelovanjem načrta*

Analiza

Kako bi uredili dom za Bernija, ideje otrok:

- »Da bi naredil iz lesa pa vrata za hišico.«
- »Iz kock.«
- »Iz drevesnih listov pa lesa.«
- »Iz zabojev.«
- »Iz blazin.«
- »Iz lesenih kock.«
- »Iz omare, da damo zaboje ven.«
- »Da mu bo toplo, mu zakurimo peč.«
- »Iz stiropora.«
- »Da mu en ležalnik damo.«
- »V bazenu.«
- »Iz kovine.«
- »Pod mizo.«
- »Iz papirja, narišemo, izrežemo in prilepimo.«

Vsak izmed otrok je povedal svojo idejo. Tudi deček, ki se po navadi ne izpostavlja, ne zaigra z otroki in ne govori veliko, je povedal svojo idejo. Otroci so se med seboj poslušali. Z vzgojiteljico sva otroke spodbujali, da so razmišljali o svojih idejah in jih preverjali. Otroci so se na podlagi podobnih idej, brez mojega navodila, razvrstili v skupine, kar je verjetno pripomoglo k temu, da so v posameznih skupinah dobro sodelovali med seboj. V skupini, v kateri je bilo pet otrok, so se dogovorili, da bo vsak povedal idejo, ostali pa ga bodo poslušali. Zanimivo mi je bilo, da so otroci v skupini, kjer jih je bilo 6 (dečkov), vzpostavili diskusijo. V nasprotju s prvo skupino so se osredotočili na eno idejo in iskali vzroke za in proti. Med seboj so se poslušali. Npr. deček je drugemu povedal vzrok in na koncu dodal: »Zato mi tvoja ideja ni všeč in mi je njegova bolj.« Skupina se je osredinila na tehnični vidik Bernijevega doma. Skupina obeh spolov se je osredinila na estetski videz načrta in vrisala vse podrobnosti, tudi igrače, ki so jih želeli ponuditi Berniju. Zraven načrta so narisali tudi Bernija. V vseh skupinah so otroci določili nekoga, ki je risal načrt. V nekaterih skupinah so se menjavali. Vsaka skupina je izbrala predstavnika, ki je opisal njihovo idejo. O vsakem načrtu smo se pogovorili in iskali prednosti in slabosti. Z dvigom rok so se otroci na koncu odločili, da bodo Berniju dom uredili v omari na kolesčkih.

Menim, da bi morala otrokom z materialom malo omejiti možnost (npr. blago, papir, les) za izgradnjo doma, saj bi to prispevalo k večjemu izboru ustvarjalnih zamisli in idej. Otroci pa so bili izredno motivirani, ker so lahko sami določili, kako bo videti dom za Bernija, in še bolj zato, ker so ga lahko sami uredili.

8.2. Naziv dejavnosti: Bernijev dom

Cilji:

- otroci razmišljajo o različnih možnih in kreativnih rešitvah;
- otroci se urijo v sposobnostih, potrebnih za timsko delo (dogovor, delitev vlog, poslušanje);
- otroci preizkušajo možne rešitve in se učijo kritično vrednotiti rezultate, rešitve.

Potek dejavnosti

Na sprehodu v gozdu smo nabrali listje, plodove, vejice za Bernijev dom ter les, da si bo lahko brusil kljun. Ko smo se vrnili s sprehoda, so otroci začeli z urejanjem bivališča. V en del omare so položili odejo, v drugega ogledalo, da se bo lahko uredil. Dekleta so predlagala, da bodo z risbami okrasila omaro, v kateri bo Berni spal. Med delom so komentirali:

»Uau, mislim, da bo Berniju tole zlo ušeč«!

»Ja, vesel bo«.

»Dejmo mu še listje gor, da ga bo spomnil na mavrični otok«.

Fotografija 35: Otroci med izdelovanjem bivališča za Bernija

Naslednjega dne je Berni prišel v vrtec malo pred kosilom. Preden je vstopil v igralnico, so se otroci postavili pred Bernijev novi dom. Ko je prišel do njih, so vsi v en glas zakričali: »Presenečenje!« in se razmaknili. Berni je bil nadvse presenečen in navdušen nad njihovim presenečenjem. Otroke je pohvalil in se jim zahvalil. Videti so bili ponosni nase in zadovoljni, da so razveselili papagaja. Eden izmed dečkov je Bernija vprašal: »A danes pa nimaš nobene naloge za nas?«

Fotografija 36: *Otroci so Berniju razkazali njegov dom*

Analiza

Otroci so se pogovarjali, kaj bi kam nalepili ali položili. Pri tem so dobro sodelovali, se poslušali in si pomagali, če je lepljenje komu povzročalo težave. Zanimivo je bilo poslušati njihove komentarje. Iz njih je bilo razvidno, da so Bernijevo željo vzeli zelo resno. Razmišljali so, kaj bi mu bilo zares všeč. V notranjost so mu položili palico in storže, da bi si lahko brusil kljun. Iz kotička »dom« so prinesli ogledalo in ga tudi postavili v notranjost. Eden izmed dečkov je namreč povedal, da se papige radi ogledujejo v zrcalu. Na koncu so mu v omaro dali še odejo ter izdelek, ki ga je skupinica 6 otrok izdelala posebej zanj.

Na končni videz so bili izredno ponosni. Ko sem odšla pogledat, če je Berni že prišel, so se med seboj spontano dogovorili, da ga bodo presenetili. Vsi so se postavili pred Bernijev novi dom. Ko je Berni prišel, je eden izmed dečkov rekel »tri, štiri, zdaj« in vsi v en glas so zakričali:

»Presenečenje!« To je bil prav poseben trenutek. Otroci so Bernija zares želeli osrečiti, kar jim je tudi uspelo.

Na omaro so nalepili tudi plodove neznanega drevesa, ki so čez dva dni postali puhasti. Puh in posušeno listje so začeli nevede raznašati po igralnici. Otroci so morali sami pospravljati vse, kar je odpadlo, zato so začeli razmišljati, kako bi lahko ukrepali. Nazadnje so se odločili, da bodo dom rajši okrasili z risbami, na omaro so položili lesene cvetlice, ki so jih sestavili zanj. Dejavnost je otroke spodbudila k tinskemu delu, hkrati pa so aktivno uresničevali svoje ideje in iskali nove, ustrežnejše rešitve.

9. DEJAVNOSTI ZA SPOZNAVANJE RAZLIK IN PODOBNOSTI: UVOD V UČENJE STRPNOSTI

9.1. Naziv dejavnosti: Gledališče predmetov in igra *'Mi vsi različno razmišljamo'*

Cilji:

- otrok se seznani z gledališčem predmetov;
- otrok se vživlja v vlogo različnih predmetov in je pri tem ustvarjalen;
- otrok doživlja izkušnjo, da se mnenja ljudi lahko razlikujejo;
- otrok se uri v izražanju svojega mnenja.

Potek dejavnosti

Zjutraj so mi otroci povedali, da se je zgodilo nekaj strašnega. Berni je izgubil veliko število peres na glavi. Bernija sem vprašala, kaj je narobe. Malo je bil jezen name, ko pa sem tako pozabljiva. V vrtcu sem namreč pozabila škatlo, iz katere se je vso noč razlegalo glasno kričanje. Berni ni mogel niti zatisniti oči, od vsega hudega ga je začela boleti glava, tako močno, da mu je izpadlo nekaj peres. Opravičila sem se in pred otroke prinesla škatlo. Malce sem jo priprla, zatem pa hitro zaprla nazaj.

»Ojoj notri vlada zmeda in kako so glasni,« sem rekla.

Odprla sem škatlo in iz nje potegnila glavniki ter sončna očala. Že takrat sta se glasno prepirala med seboj, kdo je pomembnejši in zakaj. Otroci so se najprej smejali, nato pa so opazovali oba predmeta, ki nista prenehala, dokler otroci niso komentirali:

»Nehajta se kregat!«

»Oba sta pomembna, ker oba rabmo!«

Otroke sem prosila, naj mi pomagajo spoprijateljiti še ostale predmete, ki se tako grdo kregajo.

Fotografija 37: *Goba in ključi med reševanjem konflikta*

Fotografija 38: *Lepilni trak in barvni svinčnik se prepirata, kdo je pomembnejši*

Fotografija 39: *Kalkulator in sončna očala poslušata drug drugega*

Berni je otroke povabil k igri *Mi vsi različno razmišljamo*. Na igrišču sem narisala tri polja in jih označila z barvnimi kredami. Zelena kljukica je pomenila, da se otrok strinja s to izjavo, rumeni vprašaj, da ne ve, rdeči križec pa je označeval nestrinjanje z Bernijevo izjavo. Berni je otroke spraševal, kaj se jim zdi prav in kaj ne. Trditve so bile povezane z vsakdanjim življenjem otrok in dnevno rutino v vrtcu. Trditve so bile: »V dežju grem lahko ven«, »Ni mi treba pospravljati svoje sobe«, »Igračo, ki mi je všeč, lahko pulim iz rok« in »Med počitkom moram biti na ležalniku, četudi nisem utrujen«.

Fotografija 40: *Mi vsi različno razmišljamo*

Fotografija 41: *Berni poslušaj, kaj misli deček*

Analiza

To, da je Berniju z glave odpadlo nekaj peres, sem hitro izkoristila za naslednjo dejavnost, gledališče predmetov. Ko sem zaigrala prepir med glavnikom in sončnimi očali, me je bilo malo strah, da otroci ne bodo posegli v prepir, vendar je bil moj strah odveč. Otroci so predmeta vzeli resno in ju želeli pomiriti. Predstava pa je bila tudi dobra motivacija za otroke, da so še preostalim predmetom pomagali rešiti spor. Nekateri otroci so se osredinili na nalogo, drugi so se zabavali, ko sta se predmeta v paru kregala, niso pa ju spoprijateljili. Šele kasneje s spodbudami mene in vzgojiteljice so se tudi preostali posvečali reševanju problema. Otroci so spor reševali na podobne načine: »Da sta se poslušala med sabo« (dva dečka).

»Da sta oba povedala, zakaj sta pomembna, pol sta pa ugotovila, da sta oba za neki« (dve deklici).

Nato sta se vzgojiteljica in pomočnica začeli pregovarjati, katera je pomembnejša (jaz zjutraj prej pridem, jaz pa sem potem dlje v službi ...). Otroci so bili presenečeni in sprva so samo v tišini pogledovali od ene do druge.

Potem so komentirali: »Nehajta, mi mamu obe radi, pa še obe sta pomembni za nas.« To se mi je zdela izjemno dragocena, neposredna izkušnja za otroke.

Igra *Mi vsi različno razmišljamo* je bila za otroke privlačna, ker so bile trditve povezane z njihovim vsakdanjim življenjem. Pri nobenem vprašanju se ni zgodilo, da bi vsi otroci stopili v enako polje, kar se mi je zdelo zelo dobro izhodišče za pogovor, zakaj je tako. To sem navezala tudi na to, zakaj so se predmeti prepirali med seboj. V nadaljevanju bom predstavila trditve in argumente otrok.

V dežju grem lahko na igrišče?

JA:

»Če vzamem dežnik.«

»Sej mi gremo tud z vrtcem v dežju vn.«

NE:

»Ker si potem premočen.«

»Ker se lahko igraš tud noter.«

NE VEM:

»Odvisno, če ti mami dovoli.«

Največ otrok se je strinjalo s trditvijo. Tudi tisti, ki se niso strinjali ali so bili neopredeljeni, so Berniju brez težav razložili, zakaj tako mislijo. Po vseh argumentih sta si dva otroka premislila in prestopila v drugo polje.

Ni mi treba pospravljati sobe.

JA:

»Ker jo lahko tudi brat.«

NE:

»Moram, ker če ne, lahko izgubim kakšno igračo.«

»Pol sta pa mami pa oči jezna.«

Igračo, ki mi je všeč, lahko pulim iz rok.

JA:

»Ker mi je všeč.«

NE:

»Ker tud men ni všeč, če mi kdo vzame.«

»Ker to ni prijazno.«

Vsi otroci razen dveh so bili proti trditvi. Ko sta otroka povedala svoj argument, so nekateri otroci komentirali nazaj, vendar so bili pri tem spoštljivi in umirjeni. Npr. »Ampak igrače so od vseh v vrtcu.«

Veliko otrok je razmišljalo o trditvah. Večina je bila pripravljena poslušati argumente drugih, tudi mlajši otroci so radi povedali svoje mnenje. Menim, da igra spodbuja spoznanje, da smo ljudje različni tudi v razmišljanju in da sem otrokom omogočila takšno izkušnjo. Hkrati so se urili v izražanju svojih misli in v poslušanju in spoštovanju drugače mislečih.

9.2. Naziv dejavnosti: 'Vlak različnosti', spoznavanje različnosti pokrajin, gibalna dejavnost

Cilji:

- otrok prepozna podobnosti in razlike med otroki ter jih pozitivno vrednoti;
- otrok razvija spretnosti za timsko delo;
- otrok se na svoj način predstavi skupini.

Potek dejavnosti

Berni je otrokom povedal, da ima za njih prav posebno nalogo. V vrtcu je našel nekaj stvari o slovenskih pokrajinah. Želel jim je pokazati, pa je na žalost vse pomešal med seboj. Spomnil se je, da bi lahko do pokrajin prišli z vlakom in uredili ta nered. Otroci so z igro *Vlak različnosti* »odpotovali« v slovenske pokrajine. Sledila je gibalna dejavnost, kjer so otroci razvijali koordinacijo in vzdržljivost tako, da so prirejali pridelke (buče – Prekmurje, grozdje – Dolenjska, krompir – Gorenjska in olive – Primorska) glede na ustrezno pokrajino. Nato so razdeljeni v skupine z različnimi nalogami spoznavali značilnosti pokrajin. Ena skupina je primerjala tipične hiše, druga pustne maske, tretja je sestavljala zemljevid pokrajin. V pomoč so jim bile knjige, revije in zemljevid. Ob koncu smo se vsi zbrali pri skupini, ki je sestavljala zemljevid, in se pogovarjali o spoznanjih, do katerih so prišle posamezne skupine.

Fotografija 42: *Delo v skupini, primerjava tipičnih bivališč*

Fotografija 43: *Delo v skupini, sestavljanje*

Fotografija 44: *Končne ugotovitve in spoznanja*

Analiza

Otroke so dejavnosti zelo motivirale. Igra *Vlak različnosti* jim je bila zelo zabavna. Ugotovili smo, da trije otroci prepoznajo pomen besede »Boun Giorno«, da zna tretjina otrok povedati stavek »rad te imam« v hrvaščini, da se vsi v skupini radi vozijo s kolesom, da ima največ otrok modre oči, da trije otroci ne marajo jesti banan itn. Otroci so se vživeli v igro, zanimivo jim je bilo ugotavljati, kdo ima kaj rad, po čem se razlikujejo, motivirani so bili tudi zaradi nalog, ki so jih morali opravljati tisti, ki so se prepoznali v značilnosti. Npr. poskočiti, se zavrteti, si podati roke, skakati na eni nogi ipd.

Tudi gibalna igra jih je izredno motivirala. Pridelki (plastificirani listi) so bili smiselno razporejeni po igrišču (na hribu, med drevesi, v peskovniku, med travo). Igro je popestrila nevihta, ob kateri so se morali otroci skriti pod streho.

Bern jih je v skupine razdelil tako, kot so sedeli za mizo (vsak teden izžrebajo številko mize). Vsaka skupina je dobila svojo nalogo. Želela sem vpogled v to, kako otroci sodelujejo med seboj, ali se poslušajo. Na podlagi opazovanja sem ugotovila, da so v večini skupinic otroci dobro sodelovali med seboj, veliko so se dogovarjali, iskali informacije in primerjali svoje ugotovitve med seboj. Glavni cilj, da otroci sodelujejo v skupini in se učijo veščin timskega dela, je bil realiziran.

10. IGRE Z LUTKAMI

Naslednje dejavnosti niso bile vnaprej načrtovane. Otroci so pri prosti igri in v času počitka spontano vzeli ročne lutke, ki jih imajo na velikem stojalu v igralnici. Sprva so jih imeli trije otroci. Vprašali so me, če lahko naredijo oder. Iz blazine smo postavili oder in otroci so začeli animirati lutke (živali), sprva so se spoznavali z zmožnostjo lutke. Nekaterim otrokom se je videlo, da so se z lutkami že igrali. Npr. deček je zelo dobro animiral pajka, kako leze po paravanu. Otroke je igra zelo pritegnila.

Vse predstave sem posnela in jih kasneje pokazala nastopajočim. Zelo so se zabavali ob gledanju in bili ponosni nase. Tako so komentirali: »Poglej, tale medved sem jaz« in »Tukaj pa sem jaz.« Spontane igre z lutko so bile izjemno dragocene ne samo za otroke, temveč tudi zame kot opazovalko. Tako sem lažje analizirala njihovo doživljanje lutk in razmišljanja o določenih problemih (žalost, drugačnost, osamljenost).

Fotografija 45: *Otroci si izbirajo lutke*

10.1. Uprizoritev zgodbe 'Medved pod rdečim dežnikom'

Lutkovna predstava je nastala v času počitka, ko so otroci vzeli svoje nogavične lutke. Spodbujala sem jih, da Berniju in meni zaigrajo predstavo. Otroci so se začeli dogovarjati med seboj. Odločili so se za naslov Medved pod rdečim dežnikom (ki so jo dramatizirali na začetku leta). Skupina je brez mojih spodbud določila dečka, ki je pripovedoval zgodbo, hkrati pa je animiral tudi svojo lutko. Vloge so si hitro razporedili in začeli igrati. Spomnili so se, da potrebujejo dežnik. Deček je iz konstruktorjev sestavil improviziran dežnik. Pridružil se jim je deček, ki ni izdelal svoje lutke, ker ga tisti dan ni bilo. Svojo desno roko si je ovil v rokav in jo animiral. To je bila zame potrditev, da je lutka nekaj magičnega in da je lahko skoraj katerikoli predmet, ki mu vdahnemo življenje. S seboj sem imela še nekaj nogavic, zato sem mu eno dala. Dal si jo je na roko in nanjo s flomastrom nalepil oči. Predstava se je lahko začela.

Otroci so med seboj sodelovali, se dogovarjali in se smejali. Ko sem jim pokazala posnetek, so se zabavali in komentirali »Kako smo smešni«, »Ojoj, tuki se nas pa bolj slabo vid«. Ugotovila sem, da otroci s posnetki niso samo sebe doživljali pozitivno, temveč so hkrati evalvirali svoj nastop.

Naslednji dan so mi povedali, da so predstavo zaigrali tudi otrokom iz sosednjih skupin. Čeprav je bil moj cilj, da bi otroci igrali gledališko zgodbo, nisem želela posegati v njihovo dogovarjanje in potek igre. V prihodnje pa sem otroke bolj spodbujala k lastni, ustvarjalni igri z lutko.

Fotografija 46: »Medved, ali grem lahko pod tvoj dežnik?«

10.2. Uprizoritev zgodbe 'Žalostni zmaj'

Sprva so se z lutkami igrali skrivalnice. Želela sem si, da bi uporabili domišljijo in uprizorili svojo zgodbo. Podala sem jim naslov: 'Zmaj je žalosten.' Otroci se niso vnaprej dogovarjali, kako bo zgodba potekala. Zmaj je prišel na oder in jokal. Živali so potem prihajale do njega in spraševale, zakaj je žalosten.

Deček X se ni želel z nikomer igrati, rekel je, da je slabe volje. Predlagala sem mu, da si lahko izbere lutko in se pridruži otrokom v gledališču. Deček si je izbral pajka in se pridružil otrokom. Pozabil je na svojo slabo voljo in se vživel v animacijo lutke.

Fotografija 47: *Živali pomagajo zmagu iskati mamico*

Fotografija 48: *Pajek ni več žalosten*

10.3. Uprizoritev zgodbe 'Mavrična ribica'

Tudi ta predstava je nastala med počitkom, ko je Berni prebral zgodbo o Mavrični ribici. Nekaterim otrokom (trem deklicam in enemu dečku) je bila pravljica zelo všeč, zato sem jih vprašala, če bi si želeli izdelati lutke in zaigrati lutkovno predstavo. Ker nisem imela vnaprej pripravljenega materiala, sem improvizirala z obrabljenimi ščipalkami za perilo, ki sem jih potrebovala za drugo dejavnost. Otroci so na njih s flomastri narisali oči in luske. Že med izdelavo so se dogovarjali, koga bo kdo igral. Deček si je želel biti meduza, čeprav v knjigi ni nastopala. Deklice so se strinjale. Med igro so otroci lutke animirali različno.

Nekateri so ščipalko premikali tako, kot da riba plava, nekateri so med govorjenjem ščipalko razpirali, kot bi riba odpirala usta. Izdelali so tudi oder (z modro barvico so pobarvali list

papirja). Predstavo so zaigrali na mizi. Lutkovno predstavo so zaigrali kar štirikrat. Tretjo sem posnela. Ko so posnetek pogledali, so se dogovorili, kaj bodo spremenili (način gibanja in besedilo, ki ga pove modra ribica), in me prosili, če lahko predstavo posnamem še enkrat. Po ogledu so bili zelo zadovoljni.

Tako lahko podkrepim pomen dokumentiranja lutkovnih dejavnosti za otroka, ki ga opisuje H. Korošec (2009, str. 130): »... otrok lahko vidi sebe skozi drug medij; vidi se v procesu in opazuje, česa je zmožen.«

Naslednjič bi lahko tudi otrokom ponudila možnost, da se preizkusijo v vlogi snemalca.

Fotografija 49: *Tudi Berni pomaga pri izdelavi lutk*

Fotografija 50: *Izdelava lutk iz ščipalk*

Fotografija 51: *Uprizoritev zgodbe o Mavrični ribici*

10.4. Senčno gledališče

Poleg lutk na grafoskopu so otroci odkrivali sence svojih rok in različnih igrač. Tako so uprizarjali predstavo s sencami rok in predstavo, v kateri je na mavrični otok prišel na obisk dinozaver. Ko so otroci ugotovili, da lahko tudi z drugimi predmeti ustvarjajo sence, so se zabavali. Najprej so ugotavljali, čigava je katera roka, nato so se spomnili, da gredo roke na izlet na morje. Otroci se pri tej igri niso dobro poslušali, eden čez drugega so stegovali roke na grafoskop, zato sem posegla med igro in jih najprej usmerila k ugotavljanju, čigava je katera roka. Nato so lahko v manjših skupinah zaigrali.

Pri tej igri se je zgodilo, da je bil lutki odvzet umetniški značaj, na kar opozarja tudi H. Korošec (2010). Senčne lutke so namreč nekaj časa služile zgolj kot predmet za manipuliranje, brez prave domišljije. Čeprav ne rada posegam v igro otrok, se mi je zdelo zelo pomembno, da sem v igro posegla.

Fotografija 52: *Ugani, čigave so dlani*

Eden izmed otrok je na grafoskop postavil dinozavra in skupaj so se dogovorili, da bo dinozaver prišel na mavrični otok. Sprva je bil prijazen, nato pa je postal lačen in je želel pojesti eno izmed papig. Na srečo ji je Berni pomagal. Otroci so med seboj dobro sodelovali in se poslušali.

Fotografija 53: *Dinozaver je odšel na mavrični otok*

11. NAZIV DEJAVNOSTI: PISMO ZA PAPAGAJE NA MAVRIČNEM OTOKU

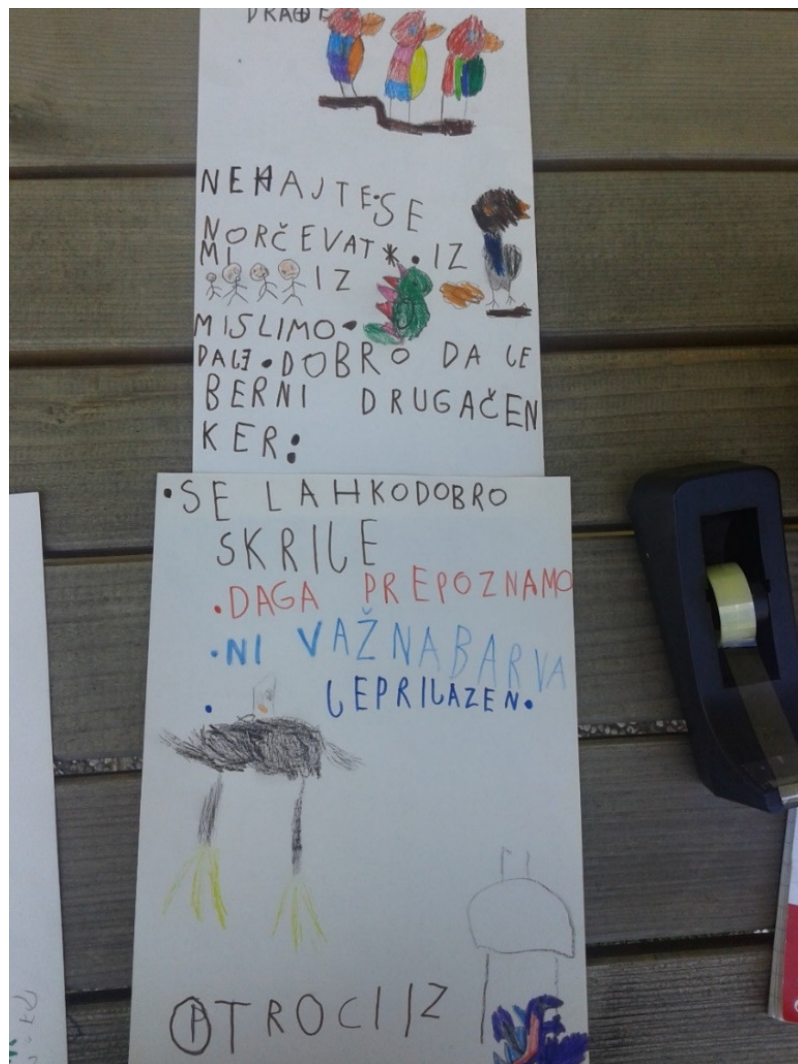
Analiza

Dejavnost ni bila vnaprej načrtovana, izhajala je iz pobud otrok. Deček je vsak dan Berniju naročil: »Berni, pridi ti k meni domov pa pripelji tiste mavrične ptiče in se bomo šli igrat. Bojo vidl, da si prjazn papagaj!«

Z otroki smo se pogovarjali, kaj bi si želeli povedati papagajem in kako bi jim to sporočili. Otroci so predlagali, da bi jih poklicali po telefonu ali da bi skupaj odšli na mavrični otok. Na koncu je prevladala dečkova ideja, da bi jim napisali pismo. Pismo so otroci pisali kasneje, v času počitka na zunanjem igrišču. Otroci so v pismu papagajem sporočili, zakaj je dobro, če si drugačen, in da je Berni zelo prijazen papagaj.

Fotografija 54: *Otroci pišejo in rišejo pismo za papagaje na mavričnem otoku*

Fotografija 55: Pismo je pripravljeno

12. BERNIJEV VSAKDAN Z OTROKI

Fotografija 56: *Berni se zjutraj vedno počee in si umije kljun*

Deček je v vrtec prinesel knjigo o pticah in Berni je predlagal, da si jo skupaj ogledamo. Medtem ko jo je listal s pomočjo otrok, so otroci komentirali ilustracije:

Deklica L.: »Glej, Berni, ta pingvin je enake barve kot ti.«

Deček P.: »Berni, ti si lep, veš.«

Berni: »Zakaj se ti zdim lep?«

Deček P.: »Ker si tako prijazen in smešen!«

Deček, G.: »Berni, pridi ti k meni domov pa pripelji tiste mavrične ptiče in se bomo šli igrat. Bojo vidl, da si prjazn papagaj!«

Fotografija 57: *»Berni, poglej mojo knjigo o papigah.«*

Fotografija 58: »Nič hudega, če si drugačne barve, lep si!«

Fotografija 59: Berni se igra skrivalnice

Fotografija 60: Berni pomaga pri listanju knjige

Fotografija 61: *Knjiga o papagajih je nadvse poučna in zanimiva*

12. NAZIV DEJAVNOSTI: BERNI SE POSLOVI

Potek dejavnosti

Berni je skupaj z mojo pomočjo prebral pismo, ki so ga zanj in otroke napisale papige na mavričnem otoku. Z otroki smo Berniju priredili zabavo, vsak izmed njih pa se je na koncu poslovil od njega na svoj način.

Fotografija 62: *Ples z Bernijem za slovo*

Fotografija 63: *Otroci se poslavljajo od Bernija*

Analiza

V pismu sva z vzgojiteljico želeli poudariti, kako so otroci pomagali ne samo Berniju, temveč tudi ostalim papigam. V pismu je pisalo, da je papige kar malo sram, ker so odrasle, pa so bile tako nesramne. Oni pa so majhni otroci in so sposobni tako dobro razmišljati in so povrh vsega še tako strpni in prijazni do drugačnih. Otrokom se je to zdelo zabavno in bili so ponosni, ker so prepričali papige, da je dobro biti drugačen. Pismo je bilo lep in smiseln zaključek projekta in dragocena povratna informacija za otroke.

Od Bernija so se poslovili na različne načine. Nekateri so ga samo objeli ali poljubili, drugi so mu tudi kaj povedali. Npr.:

- »Pogrešal te bom.«
- »Hvala, ker si se igral z mano.«
- »Zame si najlepši papagaj na svetu.«

13. MISLI OTROK O BERNIJU

Kakšen je Berni:

Lara: »Všeč mi je, ker je lepe barve.«

Jakob: »Lep je in mehek.«

Zoja: »Berni je hecen in prijazen.«

Gašper: »Zabaven, ker se igra z nami.«

Neja: »Lep, ker mu pomagamo da se uredi (ga počesemo in umijemo).«

Patrik: »Lep je, ker je črn, če bi bili vsi enaki, ne bi vedel, kateri je Berni.«

Nejc Č.: »Všeč mi je, ker sva prjatla.«

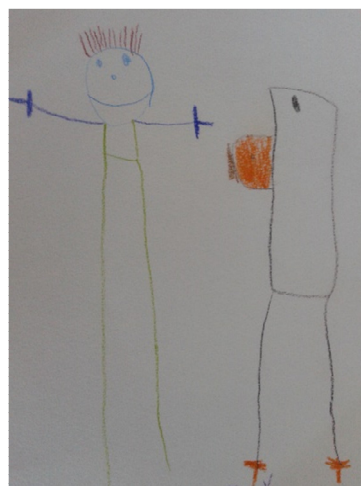
Lora: »Všeč mi je, ker se rad igra z nami.«

Žan: »Všeč mi je, ker je tudi mal sivi in se lahko skriva v pesek.«

Tjaša: »Berni mi je všeč zato, ker se lahko z mano igra in ker smo ga naredili tok lepga.«

Fotografija 64: *Berni*

Fotografija 65: »Jaz, ko pomagam Berniju, da si brusi kljun.«

Fotografija 66: »Berni, pogrešal te bom!«

14. ZAKLJUČEK

Berni je naposled s pomočjo otrok le razrešil svojo stisko. Skozi projekt smo skupaj odkrivali bogastvo razlik med nami in spoznali, da ima pomen besede »drugačen« pravzaprav pozitivne lastnosti.

Na začetku sem imela načrtovanih ogromno dejavnosti, ki sem jih pri izvajanju projekta občutno skrčila. Prilagodila sem se trenutnim situacijam, času in izhodiščem, ki so mi jih ponujali otroci. Poskušala sem izhajati iz njih, njihovih idej, doživljanj in odzivov. Menim, da sem tako pridobila najpomembnejšo izkušnjo, saj sem spoznala, kako pomembno je, da se zna vzgojitelj prilagajati otrokom in jih spodbujati k aktivnosti. Prav zaradi tega menim, da je bil projekt uspešnejši, otroci so ga živeli, čutili so Bernijevo žalost, čutili so njegovo veselje, ko so ga presenetili z novim domom. Čutili so njegovo drugačnost, a so ga hkrati prepoznali kot enega izmed njih. Sprejeli so ga in še več, razmišljali so o njegovem problemu. Tako so sami prišli na idejo, da bi papagajem na mavričnem otoku napisali pismo, zakaj je dobro biti drugačen. Odgovor, ki so ga dobili nazaj, pa je bil za otroke resnično dragocen. Dobili so namreč občutek, da so Bernija resnično osrečili, da je njihovo mišljenje pomembno, kljub temu da so »komaj« otroci. V očeh se jim je iskril ponos, da so papagaje prepričali, da biti drugačen pomeni nekaj dobrega. Berni se je tako vrnil na mavrični otok, še prej pa je moral otrokom obljubiti, da jih bo še kdaj obiskal.

Iz doživljanja, veselja in motivacije otrok pri izvajanju dejavnosti, pri igrah z lutkami, pri idejah, ki so jih izražali, je bilo razvidno, da je projektno delo z lutko ustrezna metoda za spoznavanje in sprejemanje drugačnosti v vrtcu. Berni je otroke motiviral, spodbudil k odkrivanju drugačnosti in reševal konfliktne situacije. Lutkovne dejavnosti so otroke spodbujale k tinskemu delu in posegle na področje socialnega razvoja in samopodobe (deček G. je prek animiranja lutk postal samozavestnejši, zgovornejši, več se je pogovarjal z otroki).

Projekt je bil zame izziv in hkrati potrditev primerne načina za delo v vrtcu. Ponudil mi je izjemne izkušnje, motivacijo za nadaljnje delo, hkrati pa sem se naučila prilagajanja otrokom in njihovim idejam.

15. LITERATURA IN VIRI

Batistič Zorec, M. (2009). *Otroci so različni*. V: Devjak, T. in Skubic, D. (ur.), Izzivi pedagoškega koncepta Reggio Emilia (37–45). Ljubljana: Pedagoška fakulteta.

Bergant, D., Jazbec, M. in Pogačnik M. (2008). *Bela knjiga Sveta Evrope o medkulturnem dialogu: živeti skupaj v enakopravnosti in dostojanstvu*. Ministrstvo za zunanje zadeve Republike Slovenije, Sektor za načrtovanje politik in raziskave.

Blažić, M. (2007). *Teorija in praksa učenja in poučevanja medkulturne mladinske književnosti v osnovni šoli*. V: Slovenski slavistični kongres (1–7). Trst.

Brander, P. in sod. (2006). *Izobraževalni priročnik »Vsi drugačni, vsi enakopravni«*. Ljubljana: Svet Evrope v Strasbourgu (Council of Europe publishing), Ministrstvo za šolstvo in šport, Urad RS za mladino, Informacijsko dokumentacijski center Sveta Evrope pri NUK v Ljubljani. Pridobljeno s http://www.ursm.gov.si/fileadmin/ursm.gov.si/pageuploads/pdf/izobrazevalni_prirocnik_vsebina.pdf

Devjak T., Batistič Z. M., Turnšek N., Krnel D., Hodnik Čadež T., Skubic D. in Hočevnar A. (2009). *Posebna pedagoška načela pristopa Reggio Emilia na področju predšolske vzgoje*. V: Devjak, T. in Skubic, D. (ur.), Izzivi pedagoškega koncepta Reggio Emilia. (7–15). Ljubljana: Pedagoška fakulteta.

Gobec, D. (2000): *Iz take smo snovi kot sanje ... Projektno delo z lutko – pedagoški model milanskih vrtcev*. V: *Lutka*, 56, str. 36–43.

Gobec, D. (2012). *Emotional-social curriculum of the trnovo model of basic learning stimulated by a puppet*. V: Geršak, V., Korošec, H., Majaron, E., Turnšek, N. (ur.), Promoting the Social Emotional Aspects of Education; A Multi-faceted Priority; Spodbujanje socialno-čustvenih vidikov vzgoje in izobraževanja; raznotere naloge. (str. 62–68). Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta v Ljubljani.

Hunt, T. in Renfro, N. (1979). *Pupperty in Early Childhood Education*. Austin: Nancy Renfro Studios.

Jevšnik Vah, M. (2010). Medkulturna vzgoja in izobraževanje v vrtcu in v prvem triletju osnovne šole. *Revija za elementarno izobraževanje*, 3(2–3), 133–141.

Korošec, H. (2002a): *Neverbalna komunikacija in lutka*. V: Korošec, H. in Majaron, E. (2002), *Lutka iz vrtca v šolo*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta Univerze v Ljubljani.

Korošec, H. (2002b): *Multikulturna vzgoja z lutkami*. V: Korošec, H. in Majaron, E. (2002), *Lutka iz vrtca v šolo*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta Univerze v Ljubljani.

Korošec, H. (2006): *Kreativne dejavnosti z lutkami kot proces*. V Borota, B., Geršak, V., Korošec, H., Majaron, E.: *Otrok v svetu glasbe, plesa in lutk*. Koper: Pedagoška fakulteta Koper Univerze na Primorskem.

Korošec, H. (2007). Gledališče – medij za učenje in poučevanje ter otrokov celostni razvoj (str. 110–127). *Sodobna pedagogika*, 3.

Korošec, H. (2009). *Lutkovna in dramska igra v otrokovih »sto jezikih«* (str. 119–133). V: Devjak, T. in Skubic, D. (ur.), *Izzivi pedagoškega koncepta Reggio Emilia* (209–233). Ljubljana: Pedagoška fakulteta.

Korošec, H. (2010). *Gledališko-lutkovno ustvarjanje: izmenjava idej med vzgojiteljem in otrokom*. V: Devjak, T., Batistič Zorec, M., Vogrinc, J., Skubic, D., Berčnik, S. (ur.), *Pedagoški koncept Reggio Emilia in Kurikulum za vrtce: podobnosti v različnosti* (str. 307–324). Ljubljana: Pedagoška fakulteta.

Kroflič R. (2006). Kako udomačiti drugačnost? (Tri metafore drugačnosti v evropski duhovni tradiciji) (str. 26–39). *Sodobna pedagogika – Posebna izdaja (Upoštevanje drugačnosti – korak k šoli enakih možnosti)*.

Kroflič, R. (2007). Vzgoja za odgovornost onkraj razsvetljenske paradigme: od razvoja odgovora – zmožnosti k spoštljivemu odnosu in razvoju etične zavesti (str. 1–27). *Sodobna pedagogika*, 58.

Kurikulum za vrtce (1999). Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport. Urad RS za šolstvo.

Leskošek, V. (2005). *Uvod: Med nestrpnostjo in sovraštvom*. V: Leskošek, V. (ur.), *Mi in oni: nestrpnost na slovenskem* (str. 9–19). Ljubljana: Mirovni inštitut.

Lukšič Hacin, M. (2011). *Multikulturalizem kot spoštljivo sobivanje v raznolikosti*. V: Lukšič Hacin, M., Milharčič Hladnik, M., Sardoč, M. (ur.), *Medkulturni odnosi kot aktivno državljanstvo* (str. 147–159). Ljubljana: Inštitut za slovensko izseljenstvo in migracije.

Majaron, E. (2002). *Lutka, naša vsakodnevna pomočnica*. V: Korošec, H. in Majaron, E. (2002), *Lutka iz vrtca v šolo*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta Univerze v Ljubljani.

Majaron, E. (2000): *Lutka – idealna povezava didaktičnih smotrov*. V: *Lutka*, 56, str. 33–35.

Marjanovič Umek, L. (2001). *Družba*. V: L. Marjanovič Umek (ur.), *Otrok v vrtcu. Priročnik h Kurikulu za vrtce*. Maribor: Založba Obzorja.

Milan, G. (2006). Medkulturnost izziva svet vzgoje. *Sodobna pedagogika*, 57 (posebna izdaja).

Motik, D. in Veljić, I. (2007). *Spoznavam sebe, tebe, nas*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Nikolajeva, M. (2013). *Picturebooks and emotional literacy*. Objavljeno v: *The Reading Teacher*. International Reading Association.

Scheel, B. (2012). *Puppets and the Emotional Development of children-an International Overview*. V: Kroflin, L. (ur.). *The Power of the Puppet*. Zagreb: The UNIMA Puppets in Education, Development and Therapy Commision.

Smith, L. (2005). *Social competency skills through puppetry*. (str. 83–86) V: Bernie, M. in O' Hare, J. *Puppetry in Education and Therapy: Unlocking Doors to the Mind and Heart*. Pridobljeno s –https://books.google.si/books?id=7X0CodZfjrcC&pg=PA84&lpg=PA84&dq=puppet+and++child+empathy&source=bl&ots=Qo0ifGY1Ub&sig=HWAek-_ob8EAhClnrY_MiRTCst0&hl=sl&sa=X&ved=0ahUKewictvntfrzKAhVE7xQKHY-3Duo4ChDoAQhNMAg#v=onepage&q=puppet%20and%20%20child%20empathy&f=false

Šav, V. (2006). Zahod in Vzhod –toleranca ali koeksistenca?. *Revija 2000*, 186/187/188, str. 107–121.

Turnšek, N. (2004). Kultura aktivne strpnosti: izobraževanje za pluralno medkulturno družbo in spoštovanje človekovih pravic. Pedagoška fakulteta Ljubljana, gradivo za študente na strnjeni praksi.

Turnšek, N. (2006). Zagotavljanje enakih možnosti in spoštovanje kulturnih pravic v vrtcih- raziskovanje stališč slovenskih in finskih vzgojiteljic. *Sodobna pedagogika.*, 57 (posebna izd.), str. 290–309.

Turnšek, N., Hodnik Čadež, T. in Krnel, D. (2009). *Projektni pristop kot strategija spodbujanja participacije otrok v učenju in soustvarjanju življenja v vrtcu*. V: Devjak, T. in Skubic, D. (ur.), *Izzivi pedagoškega koncepta Reggio Emilia* (209–233). Ljubljana: Pedagoška fakulteta.

Turnšek, N. (2013). Primeri dejavnosti medkulturne vzgoje v vrtcu: študijsko gradivo v e-obliki za integrirano prakso pri predmetu *Otrok v družbi*. [Učno gradivo], pridobljeno s <http://pefprints.pef.uni-lj.si/view/creators/Turn==0161ek=3ANada=3A=3A.html>

Ule, M. (2005). *Predsodki kot mikroideologije vsakdanjega sveta*. V: Leskošek, V. (ur.), *Mi in oni: nestrpnost na slovenskem* (str. 21–40). Ljubljana: Mirovni inštitut.

Varl, B. (1997). *Mimične lutke*. Zbirka *Moje lutke* 5. Šentilj: Aristej.

Vrečar, N. (2011). *Medkulturene kompetence kot prvi pogoj za uspešen medkulturni dialog*. V: Lukšič Hacin, M., Milharčič Hadnik, M., Sardoč, M. (ur.), *Medkulturni odnosi kot aktivno državljanstvo*(str. 169–177). Ljubljana: Inštitut za slovensko izseljenstvo in migracije.

Vukonić Žunič, J. in Delaš B. (2006). *Lutkarski medij u školi. Priručnik za učitelje i voditelje lutkarskih družina*. Zagreb: Školska knjiga, d. d.

PAPAGAJ BERNI

Nekje sredi razburkanega morja je stal majhen otok. Bil je poln ogromnih dreves z zelenimi krošnjami, iz njih pa se je ves dan slišalo čudovito ptičje žvrgolenje. Otok je ime dobil po papagajih, ki so živeli na njem. Imeli so perje v vseh barvah mavrice, od tod torej ime, mavrični otok.

Na drevesu, ki je osamljeno rastlo daleč stran od drugih, je živel prav poseben papagaj. Berni po menu. Bil je prijazen, igriv, vendar žalosten. Neutolažljiv, saj na celem otoku ni imel niti enega samega prijatelja. Vsi papagaji so ga zasmehovali zaradi njegovega črno-sivega perja in mu niso pustili prepevati pesmi skupaj z njimi. Kaj šele, da bi se skupaj sladkali s slastnim sadjem ali se igrali papagajske skrivalnice.

Nekega jutra je Berni kot običajno poletel na bananovec, da bi si nabral sladkih banan za zajtrk. Za njim so vsi papagaji radovedno in zgroženo obračali oči.

»Poglejte tega krokarja, gotovo je prišel sem, da bi ukradel banane!« so šepetali, vendar še vseeno dovolj glasno, da jih je slišal tudi Berni. V srčku ga je močno stisnilo, tako je bil žalosten. Kako lahko papagaji o njem govorijo tako grdo, ko pa ga še poznajo ne?

Če bi mu vsaj enkrat pustili zapeti skupaj z njimi. Slišali bi, kako lep glas ima in da zna zapeti vse pesmi tega sveta.

»Nič ne bom ukradel, jaz sem poštena papiga!«

»Nobena papiga nisi, poglej se vendar,« mu je zabrusil Ferdo, ki je imel največ mavričnih peres. Še preden bi lahko Berni karkoli rekel v svoj bran, ga je Ferdo še zadnjič grdo pogledal, važno obrnil glavo in razprl krila. V naslednjem hipu je že odletel, sledili pa so mu tudi drugi papagaji. Berni je žalostno vzel šop banan in poletel na svoje osamljeno drevo. Ni mu bilo več do zajtrka. Ni ga bolelo samo v srčku, tudi v trebuhu ga je zvijalo, pa ne od lakote. Usedel se je na vejo in razmišljal.

»Ne marajo me, ker imam črno perje, ker sem drugačen. Joooj, tako močno si želim imeti vsaj eno barvno pero, vsaj eno!

Ves obupan je zrl v razburkano morje. Opazoval je, kako so začele na morsko gladino udarjati debele kaplje dežja. Hitro se je skril pod ogromen palmin list in čakal, da se bo neurje poleglo. Ko je zopet posijalo sonce, je Berni na nebu opazil nekaj čarobnega. V loku se je čez nebo razprostiral debel pas vseh barv.

» Uau! Kako lepa mavrica,« je zakrkal Berni in tedaj je dobil fantastično idejo.

Poletel je visoko v nebo, zaprl oči in se zapodil v mavrico. Jadral je med rdečo, oranžno in rumeno barvo. Ampak barvam kar ni bilo konca. Bolj kot je mahal s svojimi črnimi krili, mimo več barv je lahko poletel. Mimo zelene, modre in celo vijolične. Ko je preletel vse barve, je previdno odprl oči. Ogledal si je svoje peruti in rep. Od navdušenja je skoraj pozabil leteti. Kajti mavrica mu je obarvala perje, ki se je od mavričnega prahu bleščalo lepše kot od katerekoli druge papige. Sedaj ni bil več drugačen, čuden in črn. Bil je tak kot vsi drugi.

Ponosno se je s kljunom pogladil po perutih in odletel k drevesom, kjer so se zbirale mavrične papige z vsega otoka.

Pomešal se je med množico barvastih papagajev in se s kremplji oprijel tanke veje. Bil je poln pričakovanja.

Papagaj Ferdo je dvakrat zatleskal s kljunom. To je bil znak, da so papagaji začeli prepevati. Berni je dobro poznal to melodijo in pridružil se je njihovemu petju.

Tako se je vživel, da niti opazil ni, kako so ostale papige nehale prepevati. Ker je imel tako lep glas in peruti, so mu prisluhnili čisto vsi in ga občudujoče gledali.

Ko se je Berni končno zavedal, da se sliši samo še njegovo petje, je negotovo pogledal najprej na levo, nato na desno stran in počasi prenehal peti.

»Skrivnostni tujec, od kod prihajaš,« je vprašal Ferdo.

Berniju se je posvetilo, da ga nihče ni prepoznal.

»Odlično! Sedaj bom lahko prepeval skupaj z njimi, kolikor mi bo srce poželelo,« si je mislil.

Malce se je odkašljal in vse oči so se pričakujoče zazrle vanj.

»Khem, khem. Prijaham iz oddaljenega otoka po imenu Sam. Malo potujem in si ogledujem svet.«

»Če želiš, lahko ostaneš pri nas,« ga je povabil Ferdo in ostale papige so odobravajoče prikimale.

Berni je skupaj s papagaji pel do večera in ko je sonce zašlo, so ga povabili na sladko pojedino. Ko se je do sitega napokal s sadjem, se je lepo zahvalil gostom in odletel na svoje drevo. Še prej pa jim je moral obljubiti, da bo jutri spet prišel.

Naslednjega jutra je neučakano odletel do gostih dreves s tankimi vejami, kjer so že čakale papige vseh vrst in barv.

Vsaka izmed njih ga je veselo pozdravila, nekatere so ga celo potrepljale s perutjo po hrbtu.

Vsakemu je vrnil nasmeh. Še nikoli ni bil tako zelo vesel. Udobno se je namestil na vejo in čakal na Ferdov znak. Ptičje petje se je po celotnem otoku razlegalo vse do popoldneva, ko so se nad morjem začeli zbirati gosti, črni oblaki.

Berni je v petju tako užival, da bližajoče se nevihte ni niti slišal niti videl. Iz oblakov so pričele padati debele kaplje dežja. Berni pa je še kar naprej pel. Medtem so se ostale papige zatekle pod zelene palmine liste. Berni je bil že čisto premočen. Dež mu je močil peruti. Zaradi dežja je mavrična barva iz njih začela odtekati. Kapljice barve so tekle po vejah, po listju in po tleh. Bernijevo perje je postajalo vse bolj črne barve. Ostale papige so presenečeno razprle kljune. Ko je Berni končno opazil, kaj se dogaja, ga je bilo tako sram, da je hitro razprl peruti in odletel, še preden bi mu katera od papig kaj zabrusila.

Pristal je na svojem osamljenem drevesu in se skril pod palmin list. Ampak še preden bi se do dobra zavil v list, ga je nekdo glasno poklical.

Bil je Ferdo.

»Berni, prosim, pridi nazaj, vse papige želimo, da bi postal eden izmed nas.«

Berni je res skupaj s Ferdom odletel nazaj k drevesom.

»Zelo nam je žal, da te nismo sprejeli medse, vseč si nam, četudi imaš črno perje,« je rekel Ferdo.

»Ja, pravzaprav, če se boš kaj bolje počutil, ti podarim eno svoje mavrično pero. Je rekel majhen papagaj, si izpuli puhasto, rumeno pero in ga zataknil za Bernijev rep. Berniju je postalo toplo pri srcu.

Tudi ostale papige so mu ponudile svoja barvasta peresa. Toda Berni ni želel vzeti vseh, saj je bil naenkrat zelo ponosen tudi na svoje črno perje. Tako si je med rep zataknil nekaj barvastih peres, utrgal pa si je tudi nekaj svojih črnih peres in jih podaril pisanim papagajem. Všeč si je bil in všeč je bil tudi njegovim novim prijateljem. Prav takšen, kot je bil, črn z nekaj mavričnimi peresi. Od tistega dne Berni skupaj z ostalimi papagaji prepeva vse melodije sveta in njegovo perje se ponosno lesketa v črni in mavrični barvi.

SPOŠTOVANI OTROCI SKUPINE ZMAJI, VRTCA ŠKRATEK SVIT VODICE!

MOJE IME JE BERNI IN SEM NAJBOLJ NESREČEN PAPAGAJ. NA MAVRIČNEM OTOKU NIMAM NOBENEGA PRIJATELJA. DRUGE PAPIGE MI PRAVIJO, DA SEM DRUGAČEN. SICER NE VEM NATANKO, KAJ TA BESEDA POMENI, MISLIM PA SI, DA ČISTO NIČ DOBREGA. SLIŠAL SEM, DA STE V VAŠI SKUPINI NADVSE PRIJAZNI, ZATO BI VAS RAD OBISKAL ŽE TA TEDEN. UPAM, DA MI BOSTE LAHKO POMAGALI.

POŠILJAM VAM OBUPAN PAPAGAJSKI POZDRAV,

BERNI

